รายงานการชุมนุมกรรมการองคมนตรี

ห้องเสนายตึกกระทรวงกลาโหม

วันจันทร์ที่ ๑๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ เริ่มเวลา๓.๓๕

สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตประทับเป็นประธาน

กรรมการมาประชุมพร้อมกันคือ:—

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต

หม่อมเจ้าสิทธิพร

หม่อมเจ้าดำรัสดำรงค์

เจ้าพระยาธรรมศักดิมนตรี

พระยาสุรินทราชา

พระยาจินดาภิรมย์

พระยาเทพวิทุร ฯ

พระยาโกษากุลมนตรี

การเปิดประชุม พระโองการผู้ทรงเป็นประธาน

ผู้ทรงเป็นประธานทรงเปิดประชุมตรัสต้อนรับกรรมการว่าตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งแต่งกรรมการนี้ขึ้นเพื่อรัดระเบียบองคมนตรีใหม่นั้น ทรงรู้สึกพูนพระหทัยที่ได้ท่านทั้งหลายผู้มีชื่อเสียงมาร่วมทำกิจการนี้ เพื่อกรรมการทั้งหลายจักได้ทราบตระหนักในพระราชประสงค์, ทรงแถลงพระปรารภว่าองคมนตรีนี้ได้มีมาแต่รัชกาลที่ ๕ เป็นเวลานานมาแล้ว เมื่อพระบาทสมเด็จพระ

/จุลจอมเกล้า

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเฉลิงถวัลยราชสมบัตินั้น มีพระชันษาเพียง ๑๕ ปีเท่านั้น ทรงพระราชดำริห์ว่า กิจการเปนโบราณอยู่มาก จะยังละเว้นธรรมเนียมโบราณยังไม่ได้เลย ในยามที่ราชการเปนอยู่เช่นนี้ ก็มีพระราชหฤทัยจำนงว่า การโบราณนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามประเทศกาลวันตกที่รุ่งเรือง แต่ผู้ที่ทรงใช้สรอยอยู่ในเวลานั้นจะหาผู้ที่คงแก่เรียนแทบไม่มี ผลที่สุดเมื่อทรงตั้งแบบขึ้น ก็เปนการถ่ายมาจากแบบฝรั่งยิ่งกว่าดัดแปลง (adapt) ให้เหมาะดีกับกาลเทศะ พระราชประสงค์ที่ตั้งรัฐมนตรี Councillor of State และองคมนตรี privy Councillor ก็ตั้งไปดังนั้น แต่คนเหล่านั้นทำการตามหน้าที่ไม่ได้จริงจัง และต่อมาวางระเบียบขึ้นอีก ก็มีประชุมแต่รัฐมนตรี ซึ่งไร้ประโยชน์ เพราะผู้ที่ทรงตั้งแต่งเปนรัฐมนตรีไม่มีความรู้พอแก่การ แต่โดยพระปรีชาสามารถหาได้เกิดสาเหตุร้ายแรงอย่างไรขึ้นไม่ ในปลายมือก็คงจะทรงพระราชดำริห์ว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะใช้ประชุมรัฐมนตรี แต่ที่ได้ทรงตั้งองคมนตรีทั้งหลายต่อมา ก็เพื่อแสดงความไว้วางพระราชหฤทัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปนพระเจ้าแผ่นดินที่ liberal มาก ถึงแม้ว่าทรงเห็นว่าบ้านเมืองชอบปกครองด้วยอาญาสิทธิ์ แต่ก็เปนอาญาสิทธิ์ที่ liberal.

/ใน

ในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงศึกษาในต่างประเทศมามากแล้ว ทรงมั่นพระราชหฤทัยว่าการปกครองกรุงสยามจะเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ดีแน่แล้ว นอกจากโดยรูป absolute monarchy จึงมิได้ทรงแก้ไขระเบียบของคณนตรี ทรงปล่อยให้เป็นไปอย่างเดิม แล้วทรงตั้งองคมนตรีขึ้นใหม่ตามพระราชอัธยาศัย ใครได้รับพระราชทานพานทองก็โปรดเกล้า ฯ ให้รับตำแหน่งองคมนตรี.

ในรัชกาลปัจจุบันนี้ทรงทรายแน่ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชหฤทัย liberal อย่างเอก ได้เคยทรงสนทนากันมาแต่ก่อนเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้วในเรื่อง Form of Government ย่อมทรงตระหนักพระราชหฤทัยอยู่ว่ารูปการปกครองอย่างที่ดีนั้น ถือคือ ที่เหมาะที่สุดสำหรับบ้านเมืองโดยกาละ ถึงแม้ว่าในเวลานี้ยังจำเป็นต้องคงใช้รูปการปกครองโดยอาญาสิทธิ์ อาญาสิทธิ์นั้นก็จะต้องให้เป็นอย่าง liberal อย่างยิ่งจึงจะทรงตัวอยู่ได้ แต่วันล่วงไป ก็ยิ่งจะมีคนที่ได้ศึกษามีความรู้มากขึ้น จะต้องคิดการไว้เตรียมรับ emancipation ซึ่งจะเกิดขึ้นโดยลำดับ

เมื่อไรเล่าจะถึงเวลาต้องเปลี่ยนรูปการปกครอง ทรงพระราชดำริว่า เมื่อไรประชาชนมีความรู้ความแก่การแล้วจึงจะใช้ parliamentary system เป็นผลได้ และก็คงจะต้องถึงเวลาอันควรเปลี่ยนแปลงรูปการปกครอง

/เช่นนั้น

เช่นนั้นในวันหนึ่งแน่นอน ในขณะรอเวลาที่จะมานั้น เราจะต้องคิดดูว่าจะรอให้ราษฎรเรียกเอาเองฤาจะชิงให้เสียก่อน ถ้าชักไว้ช้าเกินไปแล้วต้องยอมให้ ก็ไม่เหมาะและอาจจะมีผลร้าย ถ้าแม้ว่ายอมให้เร็วไป ราษฎรยังไม่มีความรู้ ก็อาจไม่เป็นการเป็นงานและอาจเป็นผลถึงจลาจลเหมือนดังเช่นได้เคยเห็นตัวอย่างในเมืองอื่น ๆ การที่จะเก็งเวลาให้เหมาะว่าเมื่อใดจะพึงเปลี่ยนรูปการปกครองเป็น Representative Government นั้นเป็นการยากนักหนา ใครสามารถเก็งถูกก็ชื่อว่าเป็น Statesman อันวิเศษที่เดียว โดยเหตุนี้ เราควรจะหาทางเตรียมทางเข้าหาอย่างใดได้บ้าง. ทรงเห็นว่ามีอย่าง ๑ ปล่อยให้มีการประชุมขึ้นทีละเล็กทีละน้อย อย่างที่ประเทศอังกฤษเขาทำแก่ colonies ของเขาเป็นชั้น ๆ โดยลำดับไป เช่นด้วย Municipal Council, Local Government ฤๅ Legislative Council แต่หัวข้อที่เราจะปรึกษาหารือกันนั้น ไม่เกี่ยวกับเรื่อง Representative Government ฤๅ Parliamentary system ที่นำมาทรงปรารภก็เพื่อที่จะให้รู้กันถึงน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยที่ทรงห่วงใยต่อความสุขและประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง จึงโปรดเกล้า ฯ ให้กรรมการนี้คิดวางระเบียบสิทธิและหน้าที่ขององคมนตรีถวายมิให้ลอยโดยไร้ประโยชน์เช่นอย่างทุกวันนี้ และเมื่อน้ำพระราชหฤทัยเป็น

/ดังกล่าว

ดังกล่าวมาแล้ว กรรมการจะออกความเห็นอย่างใด ก็ไม่พึงคงกลัวเกรงว่า จะทรงถือเป็นการคิดล้างพระราชอำนาจฤาล่วงเกินอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ขอให้กรรมการทั้งหลายแสดงความเห็นที่เป็นประโยชน์แก่การบ้านเมือง ถ้าแม้ว่าจะเกินเลยไปบ้าง ก็เชื่อแน่ว่า จักไม่ทรงถือโทษ เพราะฉะนั้นทุกคนพึงถวายความเห็นเต็มตามใจรัก ความเห็นส่วนมากอย่างไร ก็จักได้นำความกราบบังคมทูลพร้อมกันกับความเห็นส่วนน้อย.

ในขณะนี้มีองคมนตรีอยู่ ๒๓๗ คน ถ้าจะประชุมทั้งมวลก็ unwieldy เกินไป และถ้าไม่เป็นการดูถูกแล้ว เราคงเห็นว่าบางคนไม่เหมาะ (fit) สำหรับการนี้ จะคัดถอนอย่างไรนั้นมีอยู่ ๒ อย่าง (๑) เลิกเสียทั้งหมดแล้วตั้งใหม่ ซึ่งเป็นการซ้ำซ้อน (๒) เลือกในหมู่นี้ขึ้นเป็นสภากรรมการ นอกนั้นให้เป็นกิตติมศักดิ์ สภากรรมการมีเวลาทำงาน terms of office เท่านั้น ๆ ปี ตามแต่จะตกลงกัน

อำนาจของสภาจักผูกราชการได้เท่าไร- จะให้เป็น consultative ฤา advisory ฤาlegislative body ได้เห็นกันว่าเมื่อเป็น legislative body แล้วขัดของ เพราะว่าเวลานี้การทำกฎหมายซึ่งเป็น administrative act ก็มี และการทำประมวลกฎหมาย (Code) นั้นจะต้องจัดทำตามหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ถ้าเอา polical consideration มาว่ากันณที่นี้ ความสำเร็จจะช้าไปอีก ถ้าประมวลกฎหมายแล้วเมื่อไร จะให้สภาเป็น legislative body ก็คอยยังชั่ว แต่ถ้าเป็นเรื่องที่สมควรสำเหนียกความพอใจของคนส่วนมากจะนำปรึกษาในประชุมองคมนตรีโดยถือว่าคล้ายกับเป็นผู้แทนของคนทั่วไป ก็อาจเป็นการชั่วดีได้ เช่นในเรื่องหลักการกฎหมายผัวเมียเป็นต้น ถ้าจะให้เป็น consultative body ก็ต้องปรึกษาเฉพาะเรื่องที่พระราชทานออกมา.

ได้ทรงปรึกษาพระยาอินทราภิรมย์ ๆ ได้ลองร่างขึ้นเป็นรูปพระราชบัญญัติไหม ซึ่งเห็นว่าร่างนี้ควรเอาเป็นมูลฐานสำหรับปรึกษากันได้แต่บัดนี้.

/หม่อมเจ้า

ความเห็นกรรมการ

(๑) สภากรรมการควรเป็น consultative body.

(๒) สภากรรมการเลือกจากองคมนตรี

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า ในการปรึกษากันนั้นเราจะไม่เปลี่ยน constitution ไม่ใช่ฤา. . เพราะฉนั้นเขาพระทัยว่า ความเห็นของที่ประชุมไม่เกี่ยวพันธ์ binding กับเรื่องนี้.

พระองค์เจ้าธานี ฯ ว่าตามพระปรารภนั้นการอันนี้เป็นเพียงทดลองที่จะหาหนทางคิด และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็คงไม่มีขอขัดของ แต่เมื่อคิดให้ไกลออกไปถึงหลัก เขาใจว่าพระดำริห์อันนี้เดินโดยหลักอันสมมตเอาว่า ประชาธิปไตยเป็นเป็นของจำเป็นและพึงถือเป็น World Axiom อันหนึ่ง. จึงอยากจะปรารภไว้ว่า ใช่เหตุที่จะถือเอาประชาธิปไตยเป็น World Axiom เพราะเห็นว่าประชาธิปไตยที่แพร่หลายไปมากนั้นเกิดจาก prestige ของพวก Anglo-Saxon สหปาลีรัฐอเมริกาได้ริตั้ง democratic-system ขึ้น มีอเมริกาใต้และฝรั่งเศสได้รับรองเอาไปใช้ แต่ก็ไม่เห็นเป็นผลจริงจัง ทรงเห็นว่าถ้าไม่ใช่พวก Anglo-Saxon แล้ว ชาติอื่น ๆ ยังทำไม่ได้สำเร็จดี ถ้าสังเกตประเทศที่ใกล้เคียงบ้านเรา เท่าที่จีนทำไปอย่างพวก Anglo-Saxon นั้น ก็มีผลให้มีการจลาจล ประเทศญี่ปุ่นนั้นถึงจะมี Paliament แต่จริงหัวใจของการปกครองก็ยังเป็นรูป autocracy หัวใจราษฎรยังตรงกันข้ามกับ democratic principle จึงทรงเห็นว่า ชาวตวันออกน่าจะเหมาะแก่การปกครองเป็น patriarchal ไม่น่าเชื่อว่าการปกครองจะมาจากส่วนล่างขึ้นไปส่วนสูง.

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ เห็นพ้องตามพระดำริห์ผู้ทรงเป็นประธานเป็นส่วนมาก ปัญหาที่พระองค์เจ้าธานี ฯ ยกขึ้นนั้น เห็นว่าเกี่ยวกับการศึกษาอบรมมากกว่าเกี่ยวกับชาติฤาประเทศ การศึกษายังไม่ได้อบรมถึงที่แล้วจะหวังผลให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าภูมิศึกษาที่ได้อบรมแล้วก็ไม่ได้อยู่เอง คนไทยมีลักษณะดัดง่าย เปลี่ยนง่าย อาจดัดได้ด้วยการศึกษาแน่นอน แต่มีความจริงที่ปรากฏแล้วอย่างหนึ่งคือ ว่าการจะหัดให้ราษฎรรู้จักปกครองด้วยวิธี Representative Government นั้นเป็นการยากต้องกินเวลานาน ญี่ปุ่นได้

/ทำ

ทำมาแล้ว เป็นเวลาน่านปี ก็ได้ผลแต่เพียงนี้ ประเทศอื่น ๆ ที่มีครูมาฝึกหัดให้เช่นฟิลิปไปนส์ ก็ต้องทำอยู่เป็นเวลาถึง ๒๐ ปีแล้ว เห็นว่าการศึกษาอบรมคนให้นึกถึงตัวน้อยเขา ในการเลือกผู้แทนถ้าขาดการศึกษาก็เป็นการเลือกส่วนตัวยิ่งกว่าถือเอาการงานเป็นใหญ่ Democracy ที่ยกพรองก็เพราะคนยังเห็นแก่ตัวเป็นส่วนมาก ผลสำเร็จของ democracy จริงอยู่ที่การศึกษาซึ่งกระทรวงธรรมการจะต้องรีบบำรุงให้รวดเร็วยิ่งขึ้น การเลี่ยงภัยก็มีทางนี้แหละที่พอหวังได้

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า พระองค์เจ้าธานี ฯ และเจ้าพระยาธรรมศักดี ฯ ได้พูดเรื่อง democracy เป็น general observation แล้ว จึงไม่ขอกล่าวซ้ำให้ยืดยาว ทรงเห็นว่าถ้าคิดถึงการภายหน้าแล้ว การที่มี absolute monarchy นั้นก็มีอันตราย danger ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงไว้ซึ่งสติปัญญาดีก็เกิดการเสียหายได้ เพราะเหตุฉนั้นประเทศอื่น ๆ จึงมี limit พวกที่จงรักภักดีแก่แผ่นดิน จึงพยายามหน่วงพระราชอำนาจ ทรงเห็นว่า เมื่อบ้านเมืองมีการศึกษา education ดี ก็ต้องมีเสียงราษฎรมากขึ้น สภากรรมการองคมนตรีนี้ควรเป็น advisory body

พระยาสุรินทราชา เห็นพ้องกับหม่อมเจ้าสิทธิพรว่าสภานี้ควรเป็น consultative body เมื่อฟังตามพระกระแสผู้ทรงเป็นประธาน เห็นว่าที่ประชุมองคมนตรีเปิดโอกาสให้ราษฎรได้รับความพอใจ ว่าเป็นพระมหากรุณาที่ทรงหวังพระราชหฤทัยแก่ความผาสุขของเขา เวลานี้หนังสือพิมพ์คะโกนเอาอำนาจ ถ้าปล่อยให้เป็นไปเช่นนี้แล้วย่อมเป็นอันตรายมากที่สุด ประชุมนี้จะเป็นหัวเชื่อมของรัฐบาลกับประชาบาล การกำเริบของราษฎรจะบันเทาลง เพราะว่าถ้ามี consultative body ขึ้นแล้ว เมื่อพระราชทานเรื่องลงมาให้ปรึกษาหารือกัน ถ้าราษฎรรู้สึกว่า มีหม่อมเจ้าสิทธิพร ที่เป็นชาวไร่ชาวนา

/อยู่ใน

อยู่ในที่ชุมนุมเป็นผู้แทนของเขาแล้ว เขาก็คงพอใจ และคงจะไม่ไปตะโกนในหนังสือพิมพ์ว่าได้ความเดือดร้อน และไม่มีใครป้องกันผลประโยชน์ของเขา

พระยาอินดาภิรมย์ วาพระกระแสรับสั่งของผู้ทรงเป็นประธานได้ทรงอธิบายข้อความที่จะประชุมปรึกษาหารือโดยแจ่มแจ้งไพเราะเป็นที่จับใจยิ่งนัก เมื่อระลึกถึงการที่กรุงสยามได้มีความจำเริญขึ้นโดยลำดับจนนานาประเทศได้ยอมรับแลกเปลี่ยนหนังสือสัญญาใหม่ ยอมให้ไทยมีฐานะเสมอภาค (autonomy) ดังนี้เป็นที่ยินดีมาก แต่ผลอันเกิดจากความเสมอภาคนี้ ยอมนำมาซึ่งหน้าที่ ๆ จะต้องจัดรูปการปกครองให้เหมาะกับการ เพื่อมิให้ล้าหลังอยู่ได้ แต่การที่จะจัดนี้จะหักโหมทำไปให้เท่ากับเขาทีเดียวนั้น ย่อมไม่ได้อยู่เอง จำต้องค่อย เป็นค่อยไป จึงเห็นว่าเป็นการสมควรแล้วที่จะตระเตรียมการไปแต่บัดนี้.

ตามความในพระราชหัตถเลขาสั่งตั้งกรรมการคณะนี้มีพระราชประสงค์จะให้เปลี่ยนระเบียบของคมนตรีใหม่ จึงได้ตรวจพิจารณาพระราชบัญญัติต่าง ๆ ในเรื่องนี้ เห็นว่าพระราชบัญญัติเดิมมีอยู่แต่เป็นตัวอักษรยังหาได้นำตัวบทนั้น ๆ ขึ้นใช้อย่างจริงจังไม่ อย่างไรก็ดีทั้งนี้ย่อมเป็นองค์พยานว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถหยั่งรู้ถึงการในอนาคตและได้ทรงเริ่มดำเนินการไปดังนี้ ๆ แล้ว มาบัดนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะขยับขยายขึ้นไปอีกขั้น ๑ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแด่อาณาประชาราษฎร์อย่างล้นเกล้า ๆ หาที่สุดมิได้

การประชุมของคมนตรีนั้นแม้เป็นไปในทางปรึกษาแนะนำ (advisory) ก็ดี เห็นว่าถ้าจะให้องคมนตรีทั้ง ๒๒๗ คนมาปรึกษาถวายความเห็นแล้ว จำนวนทั้งหมดนั้นจะมากเกินไป และอาจทำการไม่สำเร็จได้สมประสงค์ (unwieldy) ถ้าจะแบ่งให้เป็นกิตติศักดิ์เสียบ้าง ผู้ที่ถูกกันออกเช่นนี้อาจเสียใจ โดยอาจเข้าใจว่าตนก็ยังมีความรู้ความ

/สามารถ

สามารถเหมือนกัน เพราะฉนั้นทางดีที่สุด ก็คือตั้งสภากรรมการองคมนตรีขึ้น และคัดเลือกกรรมการผู้สามารถจากจำนวนองคมนตรีนั้นเอง กรรมการจักอยู่ในตำแหน่งเพียงกำหนดเวลา และผลัดเปลี่ยนกันเข้าประจำตำแหน่งตามรางที่ได้เสนอมาแล้ว ที่ประชุมกรรมการนี้จะให้เป็น advisory ฤๅ Legislative Council ก็สุดแล้วแต่จะตกลงกัน ถ้าได้มีสภาขึ้นแล้วแม้จะเป็นแต่ Advisory body ก็ยังได้ผลทางออมอย่างหนึ่ง คือว่าเรื่องใดซึ่งตามธรรมดาราษฎรจะถวายฎีกาขอพระบรมราชวินิจฉัยนั้น เมื่อทราบว่าสภาองคมนตรีกำลังวินิจฉัยอยู่ ราษฎรจะงดฟังไม่ถวายฎีกาก็ได้ ด้วยเหตุเหล่านี้จึงขอสนับสนุน (support) เรื่องตามที่ผู้ทรงเป็นประธานรับสั่งนั้น.

พระยาเทพวิทุร ฯ เห็นว่า ตามกระแสรับสั่งผู้ทรงเป็นประธานว่าให้เตรียมทัวหาหนทางสำหรับการภายหน้าอันเป็นหัวเงื่อนหัวต่อนั้น ดีนัก พร้อมที่จะฉลองพระเดชพระคุณ เห็นชอบด้วยพระราชดำริห์.

พระยาโกมารกุลมนตรี ว่าพระราชประสงค์จะให้มี Body ขึ้นในหมู่องคมนตรี เลือกเอาแต่บุคคลที่ทำงานได้จริงจังนั้น เป็นพระราชดำริที่ดีนัก ส่วนหน้าที่ของคณะนี้เห็นควรว่าเป็นเพียง Consultative Body.

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ ว่า ในจำนวนองคมนตรีที่มีอยู่เดี๋ยวนี้ เห็นว่า ถ้าจะแบ่งออกเป็นกิติมศักดิ์อย่างเช่นรัฐมนตรีที่ชรา พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เป็นรัฐมนตรีพิเศษได้ก็จะดี แลว่าประชุมแต่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเท่านั้น.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า เห็นควรประชุมทั้ง ๒๒๗ คนจะคัดคนชราออกนั้น คนเหล่านั้นอายุเท่าไร ทรงเห็นว่าเขาก็มีความสามารถเหมือนกัน ควรให้โอกาสทุกคน เพราะจำนวนองคมนตรีอาจมี limit.

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ ว่า มีองคมนตรีที่อายุตั้ง ๖๐ ปี และที่ถูกปลดออกจากราชการ เพราะคุณภาพก็มาก

/ผู้ทรง

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ถ้าได้คนที่มีได้อยู่ในตำแหน่งราชการมาเข้าที่ประชุมก็เป็นการดีเหมือนกัน มีพระราชประสงค์จำนงหมายว่าการตั้งเป็นองคมนตรีนั้นจะไม่ให้เป็นบำเหน็จสำหรับข้าราชการในตำแหน่ง จะทรงตั้งราษฎรก็ได้ แต่มี condition ว่า ต้องเป็นคนที่ไว้วางพระราชหฤทัย และมีคุณวุฒิความรู้ ทรงเสนอ Resolution ดังต่อไปนี้

"ที่ประชุมเห็นว่าตามที่มีพระราชประสงค์จะ"
"ให้มีสภาองคมนตรีขึ้น เป็นที่ประชุมปรึกษา"
"ราชการขึ้นอีกคณะ ๑ นั้น เป็นการชอบแล้ว"
กรรมการทุกคนลงมติเห็นชอบด้วย.

พระยาสุรินทราฆา ว่า ถ้ามีประชุมเป็นจำนวนมากคนเกิดมาเถียงกันอย่างนั้น ๆ ก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลย เห็นควรเลือกสรรมาประชุม.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า มีพระประสงค์ที่จะให้ที่ประชุม command respect แก่ประชาชน จริงอยู่องคมนตรีบางคนไม่ command respect เลย หวังพระทัยว่าจะไม่เป็นการดูหมิ่นที่กล่าวเช่นนั้น ถ้ามีคนที่ไม่เหมาะอยู่ในที่ประชุม และราษฎรเห็นว่าคนเช่นนั้นยังนั่งอยู่ในที่ประชุมได้ ก็คงไม่เชื่อถือเลย

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า ใครจะเลือก? พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือก ฤๅ เลือกกันเอง ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือกตั้ง ก็อาจเป็นคนเช่นนั้นอีกได้ ขอให้ทำ Resolution ว่า

"ที่ประชุมเห็นควรให้องคมนตรีเข้าประชุมทุกคน."
"ไม่ต้องมี limit."

พระยาสุรินทราฆา ว่า กรรมการควรเลือกจากบรรดาองคมนตรีโดยมาปรึกษากัน และให้องคมนตรีอื่น ๆ มานั่งฟังได้แต่ไม่ให้แสดงความเห็น.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ทรงเห็นว่า จะยุบองคมนตรีแล้วตั้งใหม่ฤๅเลือกใหม่ ฤๅลัดเลือกมาประชุม ก็ยุ่งมีความเสียใจเหมือนกัน และบางทีคนที่ ๆ จำหลุดไปก็ได้.

/เจ้าพระยา

เจ้าพระยาธรรมศักดี ว่า ที่จะโปรดเกล้า ฯ ให้มีประชุมเสมอ ๆ นั้น จะให้มาประชุมเป็นจำนวนมาก ๆ เช่นให้องคมนตรีมาทั้งหมดอาจประชุมกันไม่ได้เพราะ unwieldy และไม่สดวกเพราะบางคนต้องทิ้งถิ่นที่ทำมาหากิน เช่นหมอมเจ้าสิทธิพร เองเป็นคน ควรเลือกขึ้นเป็นผู้ประจำการชุมนุม แต่ถ้ามีมากคนก็ไม่สดวก นอกจากจะได้ผลประโยชน์ทดแทน.

หมอมเจ้าสิทธิพร ว่า ไม่ต้องมาประชุมก็ได้ ไม่เป็นการบังคับให้มาเสมอ ๆ ไป.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ที่เจ้าพระยาธรรมศักดีพูดนั้นทรงเห็นว่าไม่มีปัญหา เป็นการสุดแล้วแต่ quorum ถ้ามีองค์ประชุมแล้วก็ชุมนุมกันได้ แต่ถ้าจะเลือกเอามาประมาณ ๔๐ คนเป็นคน ยังทรงสงสัยว่าจะ practical ฤาไม่.

พระยาสุรินทราชา ว่าถ้าจะยุบและเลือกใหม่นั้นก็เข้าแบบราชของครักษ์.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่า เห็นควรเลือกที่ command. respect มาเป็นกรรมการประจำ.

ผู้ทรงเป็นประธาน ทรงอธิบายว่า ราชของครักษ์นั้นมีกำหนดเวลาเป็นราชของครักษ์หมุนเวียนตั้งขึ้นเป็น rotation ถ้าทำงานดีแล้ว ก็มีหวังที่จะได้เป็นราชของครักษ์ใดอีก. และทรงเสนอ Resolution เป็นเงื่อนเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๓ ข้อดังนี้:—

(๑) ที่ประชุมเห็นว่าควรให้องคมนตรีตามจำนวนที่มีอยู่เข้าประชุมได้ทั้งหมด

(๒) ที่ประชุมเห็นควรยุบเลิกองคมนตรีทั้งหมดแล้วตั้งใหม่

(๓) ที่ประชุมเห็นว่าในจำนวนที่มีอยู่แล้วนั้นควรเลือกตั้งมาเป็นกรรมการสภามีจำกัดจำนวนหนึ่งและมี

/กำหนด

กำหนดเวลาประจำ นอกจากนั้นจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งใหม่อีกเท่าไรก็ได้.

พระองค์เจ้าธานี ฯ, เจ้าพระยายมราช, พระยาสุรินทราชา, พระยาจินดาภิรมย์, พระยาเทพวิทุร ฯ, พระยาโกมารกุลมนตรี รวม ๖ เห็นพ้องกันว่า เลือกจากจำนวนองคมนตรีมีกำหนดเวลาประจำ เป็นเสียงข้างมาก จึงเป็นอันตกลงตามข้อหมาย (๓)

หมอมเจ้าดำรัสดำรงค์ เห็นว่าควรยุบทั้งหมดแล้วตั้งใหม่

ปรึกษาร่างพระราชบัญญัติองคมนตรี

เมื่อได้ตกลงกันในข้อที่สภากรรมการนี้จะเป็น consultative body และควรเลือกทั้งสภากรรมการจากจำนวนองคมนตรีมีกำหนดเวลาประจำแล้ว ที่ชุมนุมได้ตรวจร่างพระราชบัญญัติที่พระยาจินดาภิรมย์ร่างขึ้น.

มาตรา ๑ และ ๒

ผู้ทรงเป็นประธาน ทรงอ่านร่างพระราชบัญญัติ ไม่มีใครทักท้วงความในมาตรา ๑ และ ๒ คงไว้ เพราะเป็นแบบพระราชบัญญัติ.

มาตรา ๓

พระยาจินดาภิรมย์ อธิบายว่า ประโยคท้ายแห่งมาตรา ๓ ที่ร่างไว้นั้น ก็เพื่อให้องคมนตรีที่มีอยู่แล้วไม่ต้องเสียประโยชน์ที่ตนได้รับแล้ว.

ที่ประชุมเห็นว่าไม่จำเป็นนัก ตกลงตัดประโยคท้ายว่า "แต่ไม่ให้เลิกถอนการอันใดที่ได้ทำไปแล้วตามความในพระราชบัญญัติเดิมนั้น" ออกเสีย.

มาตรา ๔

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ความในมาตรา ๔ ที่ว่าจะทรงเลือกสรรพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นองคมนตรีนั้น ทรงเห็นว่าแคบไป เพราะมีพระราชประสงค์ที่จะทรงตั้งราษฎรเป็นองคมนตรีด้วยก็ได้ ถ้าเป็นผู้ที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัย และมีคุณวุฒิ เพราะฉะนั้นทรงเห็นควรแก้ใหม่อย่างไร และคุณวุฒิที่อธิบายไว้ในมาตรา ๑๐ นั้น ก็ควรตัดออก เพราะเป็นการบังคับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงเลือกอย่างไร.

ที่ชุมนุมตกลงแก้เป็นความว่า "ทรงเลือกสรรบุคคลใด ๆ ซึ่งทรงพระราชดำริห์เห็นว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

/สามารถ

สามารถทรงคุณธรรมสมควรเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย"

พระยาโกมารกุล ฯ เห็นว่าถ้าไม่จำกัดจำนวนแล้ว ควรตัดคำว่า "จำนวนองคมนตรีนั้นมากน้อยเท่าใด ไม่มีกำหนดตามพระราชประสงค์"ออกเสีย. ถ้าจะจำกัดจำนวน เห็นควรทรงตั้งแต่เพียง ๒๕๐ คน เพื่อไม่ให้บัวชำน้ำขุ่น.

พระยาจินดาภิรมย์ อธิบายว่าได้ร่างตามแบบเดิม เพื่อให้ชัดเจน ถ้าจำกัดแล้วเป็นการยังกับพระยาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ทรงเลือกได้ไม่เกินกว่าจำนวนนั้น. จะตัดออกก็ได้.

หม่อมเจ้าสิทธิพร เห็นว่าตัดออกดีกว่า มีไว้สำหรับอะไร ถ้าจะให้ทรงตั้งมากน้อยเท่าไรตามพระราชอัธยาศัย ไม่ต้องกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติก็ได้.

ที่ชุมนุมตกลงให้ตัดความนั้นออก.

มาตรา ๕,๖ หม่อมเจ้าสิทธิพร เห็นควรตัดตอนท้ายของมาตรา ๕ ว่าด้วยศักดินาและเดินหน้าเดินหลังออกเสีย เพราะว่าถ้าจะทรงตั้งราษฎรเป็นองคมนตรีด้วยแล้วจะทำให้ยุ่ง และเห็นควรยกมาตรา ๖ ว่าด้วยการถือน้ำถวายคำสาบานเข้ามาต่อมาตรา ๕.

ที่ชุมนุมเห็นชอบด้วย.

มาตรา ๗ ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า มาตรา ๗ นี้สำคัญมาก การที่ตั้งให้เป็นองคมนตรีตลอดชีวิต เมื่อสิ้นแผ่นดินแล้วยังเป็นอยู่ได้อีก ๖ เดือนนั้น ระเบียบเดิมจะมุ่งหมายให้ confirm succession ช่วยเลือกผู้สืบสันติวงศ์หรือประการใด การตั้งเขาตลอดชีวิตนั้น จะให้เขาลาออกได้ฤาไม่ ถ้าไม่ไว้วางพระราชหฤทัยก็ควรให้ออกได้ ถ้าสิ้นแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่จะไม่ให้เป็นได้ฤาไม่ เพราะฉนั้นควรแก้ข้อนี้ ซึ่งเป็นความมุ่งหมายสำหรับสันติวงศ์ฤาไม่.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า ควรเปิดโอกาสให้องคมนตรี

/ลาออก

ถอดออกได้ถ้าเป็น working body ผู้ประจำการก็ไม่มีปัญหา ถ้าผู้ที่สติปัญญาไม่ดีลาออก ก็ให้โอกาสคนใหม่เข้ามาได้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ว่าผู้ที่ทำการในสภากรรมการลาออกได้ก็พอแล้ว ไม่เห็นควรแก้ความในมาตรา ๗ นี้ เพราะว่าจะไปขวยการรัฐราชสันติวงศ์ให้แรงขึ้น.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า ถ้าสภากรรมการนี้เป็น consultative body แล้วก็ไม่ควรคิดถึง constitution.

ผู้ทรงเป็นประธาน ทรงเห็นว่าเมื่อสิ้นแผ่นดินลงให้องคมนตรีคงอยู่ในตำแหน่งจนกว่าพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่จะตั้งใหม่ภายใน ๖ เดือน ดีก็ดีแล้ว เป็นความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติเดิม ถ้าไม่ทรงตั้งใหม่ก็เป็นอันหลุดไป.

ที่ชุมนุมเห็นชอบด้วยว่าให้คงเอาไว้.

มาตรา ๘ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ว่ามาตรา ๘ ให้กราบบังคมทูลเหตุการณ์โดยเร็วนั้น เห็นว่าไม่เป็นพระเกียรติยศ รักให้พูดกว้าง ๆ เช่น พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้องคมนตรีกราบบังคมทูลความรู้ความเห็นได้โดยตรงสุดแล้วแต่ discretion ของเขา.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าจะเพราะทูลไปทุกสิ่งทุกอย่างดูกระไรอยู่ แต่ก็มีบางคนทำ ทรงเห็นว่าถ้ามีความเห็น opinion ที่เป็นประโยชน์ กราบบังคมทูลให้ทรงทราบไว้ก็เป็นการดี.

ที่ชุมนุมได้ตกลงแก้มาตรา ๘ เป็นความว่า "องคมนตรีคนใดมีความรู้ความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งสมควรจะนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กราบบังคมทูลได้โดยตรง.

มาตรา ๙ ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า มาตรา ๙ ว่าด้วยล้มละลายต้องถอดนั้น เป็นปัญหา เช่นสมเด็จพระราชปิตุลาฯ และกรมพระดำรง ฯ ทรงเห็นว่า การล้มละลายเป็นการ

/ช่วย

ช่วยใช้หนี้ญาติฤๅทำมาค้าขายขาดทุนต้องล้มละลายนั้น ไม่ใช่ความผิด ถ้าล้มละลายเพราะประพฤติชั่วเสเพลแล้วก็สมควรถอด อนึ่งเช่นประพฤติคนเป็นชู้เมียเขานั้น เป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ ไม่สมควรเป็นองคมนตรี ควรถอดเหมือนกัน แต่ยังไม่ชัดว่าความในร่างมาตรา ๕ นี้ครอบไปถึงฤๅไม่.

พระยาเทพวิทุร ฯ ไม่ชอบคำว่า "ผิดถึงจำคุก" ดูเป็นองคมนตรีช่างเลวเสียเหลือเกิน ควรตัดออกเสีย

พระยาจินดาภิรมย์ ว่า การทำกฎหมายต้องว่าให้ทรงชุดเข้าลงไป และเห็นพ้องกับพระดำริห์ผู้ทรงเป็นประธานว่า การประพฤติผิดหยาบช้าไม่สมควรแก่ยศศักดิ์นั้นก็ควรให้ถอดเสียได้ด้วย.

ที่ชุมนุมตกลงแก้มาตรา ๕ เป็นใจความว่า "องคมนตรีคนใด กระทำความผิดประพฤติตนให้เป็นที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ไม่สมควรจะอยู่ในตำแหน่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะถอดเสียออกเสียจากตำแหน่งก็ได้"

ผู้ทรงเป็นประธานมีรับสั่งว่าควรหยุดประชุมเสียที และทรงนัดใหม่พรุ่งนี้เวลา ๒ ล.ท.

เลิกประชุมเวลา ๕.๔๕ ล.ท.

ดำรัศดำรง

เลขาธิการองคมนตรี

รายงานการชุมนุมกรรมการของคณะรัฐมนตรี

ห้องเสนาบดีกระทรวงกลาโหม

วันอังคารที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐

การชุมนุมเริ่มเวลา ๒.๐๐ น.ท. สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตประทับเป็นประธาน กรรมการมาชุมนุมพร้อมกัน.

พระยาโกษาธิบดี ว่าตามความในมาตรา ๓ ว่าให้ยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยของคณะรัฐมนตรีนั้น เห็นควรยกเลิกพระราชบัญญัติรัฐมนตรีสภา ร.ศ. ๑๐๓ และ ๑๐๔ ซึ่งพิมพ์อยู่ในสมุดเดียวกันด้วย.

หม่อมเจ้าดำรัศดิลกวงศ์ ตอบว่าพระราชบัญญัติรัฐมนตรีสภา ร.ศ. ๑๐๓ และ ๑๐๔ นั้น ไม่เกี่ยวกับของคณะรัฐมนตรีโดยตรง เป็นแต่มีความในพระราชบัญญัติที่ปรึกษาในพระองค์ว่า ถ้าคณะรัฐมนตรีที่จะมาประชุมนั้นต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรัฐมนตรีเท่านั้น.

กรมพระยาจันดาภิรมย์ ว่าพระราชบัญญัติรัฐมนตรีและพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีนั้น แม้จะได้ประกาศออกใช้ในปีจุลศักราช ๑๒๓๖ ปีเดียวกันก็ดี แต่เป็นพระราชบัญญัติคนละฉบับ และเป็นคนละเรื่องกัน กล่าวคือฉบับ ๒ ว่าด้วยรัฐมนตรี (ที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน) และอีกฉบับ ๑ ว่าด้วยของคณะรัฐมนตรี (ที่ปรึกษาในพระองค์) ส่วนพระราชบัญญัติรัฐมนตรีปีจุลศักราช ๑๒๓๖ นั้นได้ยกเลิกแล้วโดยพระราชบัญญัติรัฐมนตรีฉบับหลัง ปี ร.ศ. ๑๐๓.

เจ้าพระยายมราชว่าเห็นควรกล่าวท้าวความถึงรัฐมนตรีในพระราชปรารภของพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีที่ร่างใหม่นี้.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าไม่สมควรแตะต้องเรื่องรัฐมนตรีเลย เพราะว่าเป็นพระราชบัญญัติที่ตาย de funct แล้ว ทรงเห็นควรกล่าวในพระราชปรารภว่า โดยมีพระราชหฤทัยห่วงแต่สันติสุขของบ้านเมือง และทรงเห็นว่าพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีมีประโยชน์ ควรจะตัดให้ดียิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ เป็นการที่ทรงดำริเป็นความกว้าง ๆ ดังนี้ จักร่างพระราชปรารภนั้นเสนอที่ชุมนุมครั้งหน้า.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าตามที่ได้ตกลงกันแล้วว่า สภาของคณะรัฐมนตรีนี้จะเป็น consultative body เพราะฉนั้นไม่ควรพูดเรื่องรัฐ

/มนตรี

มนตรีเลย จะนี้จะให้องคมนตรีทำ (function) นั้น ในระหว่างที่รัฐมนตรียังว่างอยู่ก็ได้.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าสั่งเทศตามพระราชหัตถเลขาที่พระราชทานมานั้น มีความเฉภาะให้ตั้งพระเบียบองคมนตรีขึ้นใหม่เท่านั้น ก็ไม่ควรที่จะกล่าวถึงเรื่องรัฐมนตรี.

ที่ชุมนุมฝ่ายมากเห็นว่า ไม่ควรแตะต้องเรื่องรัฐมนตรีเลย ถ้าทำลงไปอีกเป็นการเกินหน้าที่ที่พระราชทานมอบหมายมา.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าผู้ที่เป็นองคมนตรีในประเทศอังกฤษนั้น มีสิทธิ์ใช้คำนำว่า The Right Honourable เพราะฉนั้นองคมนตรีที่ทรงตั้งแต่งขึ้นจะควรมีคำนำเช่นนั้นฤาไม่.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าเรื่องอภิชัยนี้จะใช้กันว่าอย่างไร เพราะวายศของเรามีหลายอย่างนักแล้ว มีรับสั่งให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ลองคิดคำขึ้น.

พระยาเทพวิทุร ฯ ว่าตามความในมาตรา ๙ ที่จะให้ออกจากตำแหน่งองคมนตรีนั้น เห็นว่าถ้าไม่ไว้วางพระราชหฤทัย เช่น Bolshevist เป็นต้น ก็ควรให้ออกเสียได้ ควรเติมความลงในมาตราให้ชัดเจน.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าการเป็น Bolshevist นั้นว่าเป็น crime แต่ political opinion ที่ไม่เป็น crime ก็มี เช่นเป็น socialist ก็ไม่นับว่าเป็น crime จะอยู่ในเกณฑ์ไม่ไว้วางพระราชหฤทัยฤาไม่. ความข้อไม่ไว้วางพระราชหฤทัยนี้จะต้องระวัง เพราะอาจจะทำให้องคมนตรีขยาดในอันจะออกความเห็นอันจะไม่เป็นที่ถูกพระราชหฤทัย.

พระองค์เจ้าอานี ฯ เห็นพ้องกับพระยาเทพวิทุร ฯ

หม่อมเจ้าสิทธิพรและเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ เห็นว่าไม่ควรเติมความเช่นนั้น ถ้าเติมลงไปราษฎรอาจเห็นว่าทรงเป็น absolute monarch มากเกินไป จะเป็นดังว่าเมื่อไม่พอพระราชหฤทัยในผู้ใดก็ให้ออกเสียได้เมื่อไร ๆ ตามพระราชอัธยาศัย.

ที่ชุมนุมฝ่ายมาก เห็นควรคงความในมาตรา ๙ ไว้ตามที่ตกลงกันเมื่อวานนี้.

มาตรา ๑๐ ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ตามความในมาตรา ๑๐ ว่าให้สภากรรมการองคมนตรีปรึกษาหารือข้อราชการที่พระราชทานลงมานั้น จะควรมีความเห็น opinion ของเราเสนอให้ปรึกษาได้ฤาไม่

/จะ

จะควรเพิ่มลงด้วยฤาไม่.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าปรึกษาได้ทางอ้อม กราบบังคมทูลขึ้นไปเป็นส่วนบุคคลก่อน และขอฟังพระราชทานลงมา.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเรื่องที่พระราชทานมา ก็ทำได้

ที่ชุมนุมฝ่ายมากตกลงให้ลงความไว้ในมาตรา ๑๐ ตัดคำว่า "ด้วย" ออกคำเดียว.

มาตรา ๑๑ ผู้ทรงเป็นประธาน สั่งว่าสภากรรมการของคมนตรีมีแต่ ๒๐ คนนั้น ทรงเห็นว่าจำนวนน้อยไป ที่จะเลือกสรรจากจุงคมนตรี เป็นสภากรรมการแต่น้อยคนนั้น จะกลายเป็นว่าคนอื่น ๆ ฝ่ายมากเป็นคนไร้ความสามารถไปหมด อนึ่งผู้เป็นเสนาบดีถ้าเป็นองคมนตรีจะเข้าอยู่ในเกณฑ์เป็นกรรมการในสภานี้ด้วยฤาไม่. เมื่อคิดจะประชุมองคมนตรีกันครั้ง ๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะให้ไหอภิรัฐมนตรีและเสนาบดีเข้ามาประชุม แม้ราชเลขาธิการก็จะให้มาทำพิธีเปิดประชุมเท่านั้น เมื่อเปิดประชุมแล้วก็ให้เขาเลือกนายกและอุปนายกกันเอง.

พระยาโกมารกุล ฯ เห็นว่าจะให้สภากรรมการมีสัก ๑๐๐ คนก็ดี ในประเทศอังกฤษนั้นผู้ใดเป็นเสนาบดีก็ตั้งเป็นองคมนตรีที่เดียว

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ว่าถ้าสภากรรมการมี ๕๐ คนก็ไม่มากเกินไป และตอบพระยาโกมารกุล ฯ ว่า ในประเทศญี่ปุ่นนั้นตรงกันข้ามกับประเทศอังกฤษ ผู้ใดเป็นองคมนตรีก็ต้องออกจากตำแหน่งราชการทันที.

พระยาจินดาภิรมย์ เห็นว่าจำนวน ๒๐ คนนั้น เหมาะดี แต่ข้อนี้จะแก้ให้มากขึ้นถ้าลดไหนน้อยลงก็ได้สุดแล้วแต่จะตกลงกัน และยกตัวอย่างว่า เมื่อ ค.ศ. ๑๕๔๓ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าเอดวาดที่ ๖ องคมนตรีของอังกฤษมีจำนวน ๔๐ คน.

ผู้ทรงเป็นประธาน ทรงเห็นว่าจะมีไว้ ๔๐ คนก็ได้.

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ ว่าในจำนวนองคมนตรี ๒๒๗ คนนั้น ได้สำรวจดูมีผู้ที่รับราชการอยู่ประมาณ ๑๒๔ คน ที่จะเลือกเป็นสภากรรมการได้ก็ราว ๑๐๐ เศษเท่านั้น นอกนั้นใช้ไม่ได้.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ตอบว่าถ้วรเลือกผู้ที่ไม่ประจำราชการเป็นสภากรรมการอีกชั้นไป จะทำให้public opinion ดีขึ้นเสียอีก ทรงเห็นว่า ๔๐ คนนั้นน้อยเกินไป จำนวน ๔๐ คนนั้นควรเป็นจำนวน minimum.

/พระยา.

พระยาเทพวิทูร ฯ ว่าจำนวนกรรมการถ้ามากนักเกรงว่าการงานจะเดินไม่สดวก เห็นว่าจำนวน ๒๐ คนตามร่างนั้นมากพอแล้ว ขอให้ยกลงให้เพิ่มสภากรรมการขึ้นอีก ๒๐ คนเป็น ๔๐ คน

ผู้ทรงเป็นประธานรับสั่งว่า เลขานุการของสภานั้นจะต้องเป็นข้าราชการในกระทรวงยุติธรรม. ทรงเห็นว่า ถ้าเลขานุการเป็นแต่จดรายงานไม่ต้องออกความเห็นด้วยแล้วได้การดีมาก ส่วนนายกและอุปนายกนั้นจะให้พระยาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือกตั้งฤาจะให้สภากรรมการเลือกขึ้นเอง ทรงเห็นว่าถ้าจะทรงเลือก ก็เป็นพระราชภาระที่ลำบากอยู่.

หม่อมเจ้าสิทธิพร เห็นว่าควรเลือกกันเองตามวิธี democratic principle ถ้าพระยาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือกผู้ใด ผู้นั้นอาจไม่เป็นที่พอใจของสภากรรมการก็ได้.

พระยาสุรินทราชา เห็นพ้องกับความเห็นหม่อมเจ้าสิทธิพรและว่าถ้าสภากรรมการเลือกขึ้นเองแล้ว ก็จะทำงานปรองดองกันดี.

พระยาเทพวิทูร ฯ ว่าสภานี้เป็นสภา consultative ถ้าสภากรรมการเลือกสภานายกเองแล้ว หากเป็นผู้ไม่ต้องด้วยพระราชหฤทัย ก็อาจไม่พระราชทานเรื่องอะไรมาปรึกษากันเลยก็ได้ จะเป็นอันล้มกันไปอีก.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ตอบว่าผู้ที่สภากรรมการจะเลือกเป็นนายกและอุปนายกนั้น ก็เลือกจากองคมนตรีผู้ที่ทรงแต่งตั้งขึ้นไว้ และทรงไว้วางพระราชหฤทัยแล้วไม่เห็นพ้องกับความเห็นพระยาเทพวิทูร ฯ

พระยาโกมารกุล ฯ เห็นว่าสภากรรมการควรเลือกตั้งขึ้นเอง แต่ในหมู่คนไทยเรา personality เป็นของสำคัญ ถ้าขาด personality ที่จะให้คนนับถือ เกรงว่าบางคนจะทำการให้สำเร็จเรียบร้อยไปไม่ได้.

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ เห็นพ้องกับพระยาโกมารกุล ฯ ใน personality เช่นผู้ที่เลือกขึ้นนั้นมียศศักดิ์สูงไม่พอเป็นต้น ก็ยังไม่เป็นที่นับถือ แต่ประธานยิ่งยิ่งยศยิ่งศักดิ์ discussions ก็ยิ่งน้อยลง เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นให้อำนาจแก่ประธาน Speaker แห่งรัฐสภาอังกฤษถึงมี mace เป็นคทาราชฐาสิทธิด้วย.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าถ้าเช่นนั้นก็ต้องสงสัยไปทุกคน ตาม experience ที่ทรงมีมา การประชุมต่าง ๆ ในเมืองเรามักไม่ได้ผล เพราะนายก manage meeting ไม่เป็นมากกว่าอื่น เช่น รัฐมนตรีคุรังกระโนน ทรงทำไตวาเจ้าพระยาเทเวศร์ ฯ เจ้าพระยาวิชิตวงศ์วิไกรเคยเป็นนายก เวลานั้นท่านทั้ง ๒ นี้ก็เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เป็นผู้ที่นับถือกันผู้หนึ่ง แต่การชุมนุมก็ไร้ประโยชน์ ทรงเห็นว่าการที่เลือกผู้ใดเป็นนายกและอุปนายกนั้นก็ต้องมี canvassing อยู่บ้างเป็นธรรมดา.

พระยาจินดาภิรมย์ เห็นว่าถ้าสภากรรมการเลือกในพวกของตนเองขึ้นเป็นนายกแล้ว ผู้ที่ใดถูกเลือกเป็นนายกย่อมมี command respect และ confidence ของที่ประชุมซึ่งได้เลือกตั้งเขานั้น ถ้าผู้ที่ถูกเลือกไม่ปรารถนาจะเป็นนายก จะไม่ยอมรับตำแหน่งก็ได้ วิธีนี้เห็นว่าจะได้ผลดี.

เจ้าพระยาธรรมศักดี ฯ เห็นว่าถ้าให้อำนาจแก่นายกให้ rule meeting ได้ จะได้วิธีเลือกก็เห็นว่าจะไม่ชัดของ.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าอำนาจเช่นนั้นย่อมจะมีขึ้นโดย rule of meeting ที่จะได้ประชุมกันทำขึ้นต่อไป.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งขอให้กรรมการแสดงความเห็นว่าจะให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งนายกและอุปนายกฤาจะให้สภากรรมการเลือกขึ้นเอง.

๗ คนเห็นควรให้สภากรรมการเลือกเอง.

พระยาเทพวิทุร ฯ ผู้เดียวเห็นควรให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือก.

ที่ชุมนุมตกลงให้เติมความลงในมาตรา ๑๐ จัตวรรค ๑ ว่า "ให้กรรมการของคณะรัฐมนตรีเลือกตั้งในพวกของตนเองขึ้นเป็นสภานายก ๑ อุปนายก ๑"

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าเรื่องเลขานุการของสภานั้น จะให้เป็นของคณะรัฐมนตรีด้วยก็ได้ แต่ไม่ให้เลขานุการนั้นแสดงความเห็น

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าจะให้เลขานุการเป็นของคณะรัฐมนตรีฤาไม่ต้องเป็นก็สุดแล้วแต่จะตกลงกัน แต่เห็นควรเลือกจากข้าราชการสำรมรัฐมนตรีเลขาธิการ เพราะว่าบรรดาหนังสือที่เกี่ยวกับของคณะรัฐมนตรีก็อยู่ที่นั่นแล้ว ถ้าจะเลือกเอาคนอื่น ๆ เช่นเลือกคนในกระทรวงพระคลังเป็นต้น ก็ต้องโยกย้ายหนังสือเป็นการไม่สะดวก.

/หมอม

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ กราบทูลตอบผู้ทรงเป็นประธานว่า ข้าราชการกรมพระอาลักษณ์เป็นผู้เก็บทะเบียนของคณะมนตรี แต่อยู่ในความควบคุมของเลขาธิการของคณะมนตรี ตอนนี้เรียกว่าเลขานุการของคณะมนตรี แต่เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งใหม่ ในประกาศมีความว่าให้หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์เป็นเลขาธิการของคณะมนตรี ส่วนเรื่องที่ทำงานของเลขาธิการและพนักงานที่ช่วยเหลือนั้น เห็นควรบัญญัติไว้ใน rules of procedure ของที่ชุมนุม.

ที่ชุมนุมตกลงให้เพิ่มเรื่องเลขาธิการของคณะมนตรีอีกมาตรา ๑ ก่อนมาตรา ๙ และสมควรให้เป็นผู้ที่ทรงเลือกตั้งขึ้นเองจากข้าราชการในกรมราชเลขาธิการเป็นเจ้าพนักงานประจำ และเป็นเลขาธิการของที่ประชุมสภากรรมการของคณะมนตรี.

มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๒ ว่าด้วยวุฒิของของคณะมนตรีที่จะเลือกนั้น ที่ชุมนุมตกลงให้ตัดออกเสีย.

มาตรา ๑๓ ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า คำว่า "เมื่อได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานของราชการโดยมาให้ปรึกษาแล้ว สภากรรมการของคณะมนตรีมีอำนาจที่จะประชุม" นั้น ทรงเห็นควรแก้ว่า "จำเป็นต้องประชุม" และขอที่สภากรรมการอาจ "เชิญผู้ใดผู้หนึ่งมาชี้แจง" นั้น ทรงเห็นว่าเป็นการดีมาก.

พระยาจินดาภิรมย์ อธิบายว่า คำว่า "อำนาจ" นั้นหมายความว่ามี right ที่จะประชุม แต่ถ้าจะเติมคำว่ามีหน้าที่ ๆ จะประชุม ความก็คงจะชัดขึ้น ส่วนที่สภากรรมการอาจเชิญผู้ใดผู้หนึ่งมานั้น หมายความว่าเชิญพยาน (witness) ที่เกี่ยวของ ฤาผู้ชำนาญ (expert) ในเรื่องนั้น ๆ ได้โดยเฉพาะด้วย.

ที่ชุมนุมได้ตกลงเติมคำว่า "และหน้าที่" ต่อคำว่า "อำนาจ" ลงในมาตรา ๑๓.

มาตรา ๑๔ ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าความในมาตรานี้มีไว้เพื่อป้องกันที่จะว่าเป็นหมิ่นประมาท (libel) เท่านั้น ตรัสถามว่าจะยกโทษ lese Majeste หรือไม่?

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่ากำลังจะถามเรื่อง lese Majeste อยู่เหมือนกัน.

พระยาจินดาภิรมย์ กราบทูลว่า มาตรานี้หมายความว่าให้

/ลงคมนตรี

องคมนตรีมี freedom of speech เท่านั้น ป้องกันไม่ให้ไม่กล่าวโทษซึ่งกันและกันว่าผิดเช่นนั้นเช่นนี้ ส่วนของที่จะยกโทษ lese Majeste ฤาไม่นั้น นายกฯเป็นประธานในสภากรรมการมีอำนาจที่จะ keep order ได้ตาม rule of meeting อยู่แล้ว นายกฯห้ามปรามได้ทันที จะไปออกจากที่ประชุมฤากราบบังคมทูลให้ทรงออกก็ได้ ของนี้มีไว้สำหรับป้องกันไม่ให้ฟ้องร้องกันในศาล ฤาไม่มีของนี้อาจฟ้องร้องกันเป็น libel ได้.

ที่ประชุมพูมีเห็นชอบด้วยหลักของมาตรา ๑๔ นี้ เพิ่มเติมถ้อยคำเล็กน้อยให้ชัดขึ้น.

มาตรา ๑๕ หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าการที่ให้องคมนตรีประจำอยู่ในสภากรรมการเป็นเวลา ๓ ปีนั้น ยาวเกินไป เห็นควรมีเดียว.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าถ้าให้ประจำอยู่เป็นเวลาน้อยนักสภากรรมการอาจทำงานไม่แล้วภายในเวลานั้น ซึ่งเป็นการยุ่งยาก.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าในประเทศที่มี parliament งานก็มีกำหนดเหมือนกัน ชุดหนึ่งออกไป ชุดใหม่ก็รับงานต่อไปเอง.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าเวลา ๗ ปีก็ดูไม่นานนักกรรมการสภากาชาดตั้งประจำอยู่ในตำแหน่ง ๔ ปี แต่ก็ดูประเดี๋ยวเดียว มีรับสั่งให้กรรมการแสดงความเห็นเรื่องกำหนดเวลานี้.

พระองค์เจ้าจานี ฯ, เจ้าพระยายมราช ฯ, พระยาสุรินทราชา, พระยาวินัยสุนธร, พระยาเทพวิทุร ฯ, และพระยาโกมารกุล ฯ เห็นควรคงไว้ ๓ ปี.

หม่อมเจ้าสิทธิพรและดำรัสตำรงค์ เห็นควรลดลงเป็นเวลาปีเดียว.

มาตรา ๑๖ เรื่องออกจากตำแหน่งและทรงตั้งองคมนตรีใหม่แทนนั้น ไม่มีปัญหา ที่ประชุมพูมีตกลงแก้ถ้อยคำเล็กน้อยในมาตรา ๑๖ ให้ชัดขึ้น.

มาตรา ๑๗ ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าการถอดออกจากตำแหน่งนั้นใครจะเป็นผู้ถอดให้ออกได้.

/พระยาสุรินทราชา

พระยาศรีนุตราชา และเจ้าพระยายมราช ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้ง ก็ต้องกราบถวายบังคมลา แต่ควรยื่นใบลาทางนายกตามระเบียบ.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าของคมนาคมจะกราบถวายบังคมลาทางนายก ฤาโดยตรงก็ได้ตามสิทธิที่มีอยู่.

ที่ประชุมได้ตกลงแก้ความในมาตรานี้ว่า ให้กราบถวายบังคมลา.

มาตรา ๑๘ ผู้ทรงเป็นประธานรับสั่งว่า การที่สภากรรมการจะกราบบังคมทูลให้ถอดผู้หนึ่งผู้ใดนั้น คำว่า "ถูก" แรงเกินไป.

พระยาจินดาภิรมย์ อธิบายว่า ได้ร่างตามแบบ ถ้าผู้ใดทำผิดระเบียบ rule of meeting, อาจะวาด, อันธกาล, เป็นต้น ก็ต้องถอดออก.

ที่ประชุมได้ตกลงชี้ขาดคำว่า "ถอด" ออกเสียจากมาตรานี้ เพราะว่าคำว่า "เพื่อให้ออกเสียจากตำแหน่ง" ก็เหมาะกับความประสงค์แล้ว.

มาตรา ๑๙,๒๐ พระองค์เจ้าจายนี ฯ ว่ามาตรา ๑๙ ว่า ประธานายกและอุปนายกมีหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น จำเป็นต้องมีไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วยฤา.

พระยาจินดาภิรมย์ ชี้แจงว่าควรมีไว้ เพื่อให้ทราบหน้าที่ชัดเจนของนายกและอุปนายก ส่วนระเบียบการชุมนุมรายละเอียดนั้นเอาไว้กำหนดลงใน rule of meeting.

ผู้ทรงเป็นประธานรับสั่งถามว่า คำว่าธรรมเนียมในมาตรา ๒๐ นั้น หมายความว่าอะไร?

พระยาจินดาภิรมย์ กราบทูลตอบว่า หมายความว่าระเบียบของที่ชุมนุม.

ที่ชุมนุมตกลงให้คงความในมาตรา ๑๙ และ ๒๐ ไว้ดังร่างเดิม.

มาตรา ๒๑ ที่ชุมนุมตกลงว่าการเลือกตั้งผู้เป็นประธานในเวลานายกและอุปนายกไม่มานั้นควรให้เป็นการชั่วคราว และได้ตกลงเติมความว่า "ชั่วคราวประชุมนั้น"

มาตรา ๒๒ ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า "ต้องประชุมณสถานที่สำหรับประชุม" นั้นหมายความว่ามีสถานที่จำกัดไว้เฉพาะเช่นศาลาสหทัยฤาอย่างไร และจะให้ press และ public เข้ามาฟังได้ฤาไม่ ตามที่พูดกันมาแล้วจะไม่ให้หนังสือพิมพ์และประชา

/ชน

ชนเข้ามา นายกจะมีอำนาจนอกความในหนังสือพิมพ์และประชาชนทราบได้เพียงไร และ rule of meeting ที่จะทำนั้น ใครจะทำ ถ้าทำไม่ดีอาจ failure ทั้งเรื่อง.

หมอมเจ้าสิทธิพร วาเห็นควรให้ public ทราบข้อความที่จะปรึกษากัน เขาจะได้ทราบว่าเราจะทำอะไรกัน ถ้าจะก้าวหน้าไปในทาง democracy แล้ว ก็เป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนทราบไว้.

หมอมเจ้าดำรัศดำรงค์ ว่าตามความในพระราชบัญญัติเดิมนั้นที่ประชุมต้องอยู่ในพระบรมมหาราชวัง.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าคำว่า "สถานที่สำหรับประชุม" นั้นหมายความว่าที่ซึ่งกำหนดไว้เท่านั้น ไม่ให้ประชุมกันในที่ทาง ๆ เช่นจะนัดประชุมที่บ้านของนายกไม่ได้ ส่วน rule of meeting นั้น ได้พูดกับหม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์เห็นกันว่าถ้าถือข้อบังคับของรัฐมนตรีสภา ร.ศ. ๑๑๓ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์ ฯ ทรงทำขึ้น มีความชัดเจนดีอยู่แล้วเป็นหลัก แล้ว แก้ไขขึ้นให้เหมาะกับสมัย จะใช้ได้ดีทีเดียว.

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ เห็นพ้องด้วยว่าควรเอาแบบนั้นเป็นหลักอย่างยิ่ง.

ที่ประชุมมีมติตกลงให้คงความในมาตรา ๒๒ ไว้ดังร่างเดิม.

มาตรา ๒๓ พระยาจินดาภิรมย์ อธิบายว่าความมุ่งหมายนั้น เพื่อให้สงวนเบี่ยงว่าระที่จะประชุมกันให้ทราบล่วงหน้าเท่านั้น.

ที่ประชุมมีมติตกลงเห็นชอบด้วยมาตรานี้.

มาตรา ๒๔ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ว่าการที่จะปรึกษากันตามระเบียบวาระนั้นดีแล้ว ที่จะให้ที่ประชุมตกลงกันปรึกษาอย่างอื่นก็ได้นั้น เห็นว่าควรให้เป็นอำนาจของนายกที่จะกำหนดให้เป็นไปอย่างอื่น อย่าให้เป็นอำนาจของที่ประชุมเลย เพราะว่าถ้าที่ประชุมจะให้ปรึกษาเรื่องอื่นอาจตกลงเถียงกัน มี debate ยืดยาวเสียเวลา ถ้าให้อำนาจแก่นายกแล้ว นายกก็ทำได้ดียิ่งขึ้น

พระยาจินดาภิรมย์ ตอบว่าตามความในมาตรา ๒๒ ที่กล่าวมาข้างบนนี้ สภานายกเป็นผู้สั่งนัดประชุมเอง และได้ตัดสินใจแล้วว่ากิจการใดจะยกขึ้นปรึกษาก่อนและหลัง จึงได้หุ้อออกหนังสือนัดหมายไปยังกรรมการให้มาประชุม ด้วยเหตุนี้จึงไม่เป็น

/การ

กรรมสมควรที่จะยอมให้เปลี่ยนระเบียบวาระใหม่โดยลำพัง เว้นแต่ที่ประชุมจะอนุญาต.

ทุกคนเว้นแต่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ เห็นควรลงความในมาตรา ๒๓ ไว้ดังเดิม.

มาตรา ๒๕ พระยาจินดาภิรมย์ ชี้แจงว่าองค์ประชุมที่กำหนดไว้ ๗ คนนั้น เพราะว่าเดิมได้กำหนดสภากรรมการไว้ ๒๒ คน ตามธรรมดาขององค์ประชุมเคยกำหนดไว้ $\frac{2}{3}$ กับ $\frac{2}{3}$ ของจำนวนความมุ่งหมายเฉพาะแก่ความในพระราชบัญญัติกับข้อบังคับ มักจะกำหนดให้ได้ vote ๒ ส่วนใน ๓ ส่วนของจำนวนที่ชุมนุม.

ผู้ทรงเป็นประธานรับสั่งว่า ๗ คนนั้นน้อยนัก ถ้าจะกำหนดไว้กึ่งหนึ่ง คือ ๒๐ คนจะดีกว่ายังชั่ว แต่ก็ทรงสงสัยว่า จะ practical ดีหรือไม่?

พระยาจินดาภิรมย์ กราบทูลตอบว่า ตาม experience ที่มีมา เนติบัณฑิตยสภาได้กำหนดไว้ $\frac{2}{3}$ ของกรรมการ แต่ก็ไม่สำเร็จเรียบร้อย ต้องแก้องค์ประชุมให้น้อยลงมา.

ที่ประชุมตกลงว่าองคมนตรีไม่ควรมีไม่น้อยกว่า ๑๕ คน จึงได้แก้ความในมาตรา ๒๕ ให้เป็นไปตามนี้.

มาตรา ๒๖,๒๗, ๒๘ การลงมติ (vote) การให้เลขาธิการอ่านรายงานและการให้สภานายกนำข้อวินิจฉัยชี้มูลรายบังคมทูลพระกรุณาทั้ง ๓ ข้อนั้น ที่ชุมนุมได้ตกลงให้คงไว้ตามร่างเดิม.

มาตรา ๒๙ พระยาโกมารกุล ฯ ว่าที่จะให้สภากรรมการตั้งอนุกรรมการทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยลำพังนั้น ไม่เห็นชอบด้วยคำว่า "ลำพัง" เพราะว่าอาจทำการตามชอบใจ จึงขอคำอธิบายในข้อนี้.

พระยาจินดาภิรมย์ ตอบว่าความมุ่งหมายนั้น จะให้อนุกรรมการ (Sub-Committee) ทำเรื่องอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งไม่สดวกสำหรับสภากรรมการทั้ง ๔๐ คนจะทำ เช่นตั้งอนุกรรมการทำ rule of meeting เป็นต้น เมื่ออนุกรรมการทำร่างขึ้นมาเสร็จแล้วฤาษีจารณาเสร็จแล้ว สภากรรมการมาตรวจอีกครั้งหนึ่ง สภาเป็นผู้วินิจฉัยทั้งสิ้น.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า เจ้าพระยาว่าพระยาจินดา

/ภิรมย์

ภิรมย์ใกถึง dolicate matter บางอย่าง ซึ่งคิดจะให้อำนาจสภากรรมการตั้งไปทำการใด โดยไม่ต้องเสนอให้พิจารณาอีกในที่ประชุมใหญ่ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงตั้งกรรมการองคมนตรีให้พิจารณาเรื่องใด ๆ โดยเฉพาะก็ยอมยังทรงตั้งได้ตามพระราชอัธยาศัย เช่นเคยทรงตั้งกรรมการองคมนตรีชี้นปรึกษาการเงินเป็นต้น.

พระยาเทพวิทูร ฯ ว่าถ้าให้สภากรรมการตั้งอนุกรรมการแล้วให้อนุกรรมการเสนอเรื่องให้สภาวินิจฉัยได้ดังนี้ ก็ไม่มีความชัดของ.

ที่ประชุมมีมติกลงให้ตัดคำว่า "โดยลำพัง" ออกเสีย และเติมคำว่า "สอบสวน" ให้ได้ความว่า "ให้สอบสวนพิจารณา"

มาตรา ๓๐,๓๑ พระยาจินดาภิรมย์ อธิบายว่าพระราชบัญญัตินี้บังคับไม่ให้อนุกรรมการมีน้อยกว่า ๓ คนเท่านั้น.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าการตั้งอนุกรรมการนั้นก็โดยปรารถนาจะได้ความรู้พิเศษ จะให้มาพร้อมกันทุกคนไม่ได้ดอก?

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าไม่จำเป็นต้องมาทุกคน การประชุมทั้งหลายก็ต้องมี quorum เพราะฉนั้นจึงกำหนดองค์ประชุมไว้ ๒ คน เมื่อมีอนุกรรมการเพียง ๓ คน.

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยมาตรา ๓๐ และ ๓๑.

ผู้ทรงเป็นประธาน มีรับสั่งให้หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์คัดร่างขึ้นใหม่ ตามที่ได้ตกลงกันตามหลักและถ้อยคำแล้ว.

เลิกประชุมเวลา ๕.๑๐ น.ท.

ดำรัศดำรงค์

เลขาธิการองคมนตรี

รายงานการชุมนุมกรรมการของคณนตรี

ห้องเสนาบดีกระทรวงกลาโหม

วันพุธ ที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐

การชุมนุมเริ่มเวลา ๓.๐๐ น.ท. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตประทับเป็นประธาน กรรมการมาชุมนุมพร้อมกัน.

พระราชปรารภของพระราชบัญญัติ

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าได้ทรงร่างพระราชปรารภของพระราชบัญญัตินี้ขึ้นแล้ว ทรงแจกสำเนาให้กรรมการทุกคนแล้ว มีรับสั่งว่าวรรค ๓ นั้น ได้ร่างขึ้นตามพระราชประสงค์ที่จะให้ระลึกถึงทางได้เสียของประชาราษฎรอยู่ด้วย แต่ความในวรรคนี้ไม่หมายความว่า ผู้ที่จะเข้ามาประชุมนั้นต้องเป็น representative ของราษฎร.

พระองค์เจ้าธานี ฯ ทรงเห็นว่าไม่มีข้อแสลงอย่างไร เพราะว่าเป็น duty ของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินที่จะทรงหวังพระราชหฤทัยดีแก่ประชาราษฎร์

กรรมการทุกคนเห็นพ้องกันว่าพระราชปรารภที่ทรงร่างขึ้นนี้ไพเราะและเหมาะอย่างยิ่ง.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งถามว่าใครมีความเห็นเพิ่มเติมอย่างไรอีกบ้าง.

พระยาเทพวิทูร ฯ ว่า ควรมีบทไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วยว่านอกจากกรรมการที่ตั้งไว้เป็นกรรมการประจำ ถ้าแม้มีกิจการใดโดยเฉพาะ ซึ่งทรงพระราชดำริห์เห็นสมควร ก็จะได้ทรงเลือกสรรองคมนตรีขึ้นเป็นกรรมการพิจารณากิจการนั้นโดยเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าพระราชอำนาจในการที่จะตั้งกรรมการขึ้นพิจารณากิจการใดโดยเฉพาะนั้นมีอยู่เสมอ.

ที่ประชุมตกลงว่า ไม่จำเป็นต้องมีบทนี้ไว้.

มาตรา ๓ หม่อมเจ้าดำรัสดำรงค์ กรายทูลว่า นามพระราชบัญญัติที่จะยกเลิกนั้นยังไม่ถูกต้อง พระราชบัญญัติที่จะเลิกนั้นมีนามว่า "ปริวิเคาเซิล คือที่ปรึกษาในพระองค์" และควรเติมวันเดือนปี

/พระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัตินั้นลงไว้ให้ชัดเจน.

พระยาจินดาภิรมย์ อธิบายว่าประกาศ ร.ศ. ๑๐๑ ได้เปลี่ยนนามพระราชบัญญัตินั้นให้เป็นของคมนตรีแล้ว แต่ไม่มีความชัดของที่จะเปลี่ยนนามใดๆทั้งสิ้น.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ผู้ที่รู้กฎหมาย ๓ คน คือ พระยาจินดาภิรมย์ พระยาเทพวิทูร ฯ และพระยาโกมารกุล ฯ ควรปรึกษากันดูว่าจะควรแก้ฤาไม่ ทรงเห็นว่าถ้าพระราชบัญญัติที่จะเลิกนั้นขนานนามเช่นนั้นก็ควรระบุลงให้ชัดไว้ แต่ที่จางพระราชปรารภนั้นไม่จำเป็นต้องแก้ เพราะเป็นแต่ยกเรื่องไม่ใช่อ้างชื่อโดยตรง ส่วนวันเดือนของพระราชบัญญัติที่จะยกเลิกนั้นไม่จำเป็นต้องเติม นอกแต่ปีจอ ๑๒๓๖ ก็พอแล้ว

ที่ชุมนุมตกลงให้แก้คำในมาตรา ๓ ว่า "ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติปรีวีเคานซิล คือที่ปรึกษาในพระองค์"

อภิรัยของจองคมนตรี

พระยาโกมารกุล ฯ กล่าวว่า มีความปิติยินดีนักที่การร่างการได้ตรวจร่างพระราชบัญญัตินี้ได้แล้วเสร็จใน ๓ วัน เป็นเวลาเร็วมากทีเดียว ทั้งนี้โดยพระปรีชาสามารถของผู้ทรงเป็นประธาน และความช่วยเหลือของพระยาจินดาภิรมย์ผู้ร่างขึ้น. กรรมการอื่น ๆ มีหน้าที่แต่เพียงช่วยแก้ไขซึ่งเป็นการส่วนน้อย. เมื่อผู้ทรงเป็นประธานประทานโอกาศให้แสดงความเห็นเพิ่มเติม จึงกราบทูลว่า

(๑) เมื่อวานนี้ได้เสนอความแก้ที่ชุมนุมว่าของคมนตรีที่ทรงตั้งแต่งขึ้นนั้น จะสมควรมีเกียรติยศเพิ่มเติมฤาไม่ ตามที่ได้ทรงตั้งมาแล้วนั้น พระราชทานศักดินาเพิ่มเติมขึ้นอีก ๑๐๐๐ ไร่ ในพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กล่าวถึงเลย เพราะฉนั้นจะสมควรให้องคมนตรีใช้คำนำนามให้ผิดแผกจากผู้อื่น เช่น ภาษาอังกฤษใช้ว่า The Honourable ฤาไม่?

(๒) องคมนตรีนี้จะควรได้รับพระราชทาน remuneration อย่างใดฤาไม่ ร่างพระราชบัญญัตินี้มิได้กล่าวไว้ ตามความในพระราชบัญญัติเดิม องคมนตรีที่ทรงตั้งขึ้นแล้วนั้นไม่ได้เงินเดือน แต่มีความอยู่ข้อ ๑ ว่า ถ้าได้เป็นองคมนตรีอยู่ ๑๐ ปีแล้ว รับราชการฉลองพระเดชพระคุณโดยสุจริตไม่มีความผิด และถ้าไม่มีรายได้แล้ว ก็พระราชทานเบี้ยเลี้ยงชีพ

/ให้

ให้รักษาเกียรติยศปีละ ๒๐ ชั่ง ได้เคยมีตัวอย่างพระราชทานแล้ว คือ พระยาวุรสิทธิเสวีวัฒน์ และพระยาอภัยพิทัย แต่ทั้ง ๒ คนนี้ได้ถึงแก่กรรมแล้ว ในระหว่างที่เสนามารับราชการในกรมบัญชีกลาง ตั้งแต่ฉกาพแล้วมีข้าราชการหลายคนที่ไม่เข้าประเภทได้รับพระราชทานเบี้ยบำเหน็จบำนาญ จึงได้คิดหาทุกทางที่จะได้เงินมาเลี้ยงชีพ ได้มีชื่นชวิงรายหนึ่ง และพระราชทานให้ถือจายุให้แล้ว โดยเหตุนี้ร่างพระราชบัญญัติใหม่นี้จะลบล้างฤาไม่.

พระยาจินดาภิรมย์ ตอบว่าเรื่อง remuneration นั้นได้คิดอยู่แล้วเห็นควรให้ ความที่ร่างไว้ในทายมาตรา ๓ นั้น ก็เพื่อบัญญัติให้ชัดลงไปว่า ผู้ที่ได้รับพระราชทานผลประโยชน์อย่างไรแล้ว ไม่ให้เลิกถอนเสีย แต่ที่ขุมนุมได้ตัดออกเสียแล้ว.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าเรื่อง remuneration นี้ทรงเห็นแล้วว่า น่าจะกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติ ส่วนเรื่องอภิชัยนั้น พระยาโกมารกุล ฯ ยังไม่มี concrete proposal จะคิดคำอะไรให้ทรงกันกับ The Right Honourable ก็ยังไม่เหมาะสักคำหนึ่ง จะให้ใช้คำว่า "ทานผู้วิเศษ" ฤาอย่างไรกัน? เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ คิดคำได้อย่างไร.

หม่อมเจ้าสิทธิพร เห็นว่าควรมีคำคล้าย ๆ กัน เพราะว่าอาจทรงตั้งราษฎรขึ้นเป็นองคมนตรี ราษฎรผู้นั้นคงต้องการมีอภิชัยเช่นนั้น ทรงเห็นว่าควรเอาไว้ข้างหลัง อย่าง M.P. ของอังกฤษ เราจะใช้คำว่า อ.ม. ฤาอย่างไรก็ได้.

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ว่ายังคิดคำไม่ได้เหมาะ.

พระยาสุรินทราชา ว่าควรใช้คำว่า "ทาน" เช่น "ทานพระยาสุรินทราชา" ดูก็ฟังเพราะดี และจะใช้คำว่า "ทานนายแดง" ดูก็ไม่ชัด.

พระองค์เจ้าอานี ฯ ทรงเห็นว่าไม่ควรมีเพราะว่ายศอื่น ๆ มีอยู่มากแล้ว.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าคำว่า "ท่าน" นั้นกระทรวงการต่างประเทศได้ใช้สำหรับพวกทูตหัวหน้าทูต หมายเอา His Excellency แล้ว เราจะใช้ว่า "เจ้าพระเดชนายพระคุณ" ฤา "ทานผู้มีศักดิ์" "มีเกียรติ" ได้ฤาไม่ คำอื่น ๆ

/ไม่

ไปสูดกันเสียหมด ทรงเห็นว่าถ้าจะใช้แล้ว ต้องให้สั้นและเอาไว้ข้างหลังไม่เชิดชูเทิดเอาไว้ข้างหน้า ทรงเห็นว่ามีก็ได้ ไม่มีก็ได้. เรื่องอภิชัยนี้ผิดกับเรื่อง remuneration.

พระยาโกมารกุล ฯ ขอเสนอ motion ว่า ที่ชุมนุมเห็นควรให้องคมนตรีมีตำแหน่งนาม เช่นคำว่า "ทานผู้มีเกียรติ"

มาตราใหม่ ที่ชุมนุมฝ่ายมากเห็นชอบด้วยและให้เติมมาตราใหม่ขึ้นมาตรา ๑ ระหว่างมาตรา ๕ และ ๖ มีความว่า "ผู้ใดเป็นองคมนตรีให้มีศักดิ์ใช้คำนำนามว่า "ทานผู้มีเกียรติ"

พระยาโกมารกุล ฯ ขอเสนอปัญหาเพื่อที่ประชุมพิจารณา ๒ ข้อ คือ

(๑) กรรมการองคมนตรีจะควรได้ remuneration อย่างไรหรือไม่

(๒) ควรให้บำนาญแก่องคมนตรีโดยเอาความในพระราชบัญญัติเดิมที่ว่าด้วยเบี้ยบำนาญลงไว้ในรูปนี้หรือไม่.

พระยาจินดาภิรมย์ เห็นว่า ๒ อย่างนี้ควรใช้ seperately, เวลาเป็นกรรมการมาประชุม ก็ควรได้รับพระราชทาน ถ้าไม่มาประชุมก็ไม่ให้ ส่วนผู้ที่เป็นกรรมการแล้วโดยเรี่ยวแรงก็ควรให้ได้รับพระราชทานเบี้ยบำนาญตามหลัก เห็นว่าเป็นการบำเหน็จที่ให้ทำกิจการเพิ่มขึ้น.

หมอมเจ้าสิทธิพร ถามว่าจะให้เบี้ยบำนาญเมื่อไร? เมื่อออกจากกรรมการแล้วและถูกเลือกเป็นกรรมการอีกก็ได้อีกฉนั้นฤา? ที่พระยาโกมารกุล ฯ กล่าวถึงพระราชบัญญัติเดิมนั้นหมายความเฉพาะแต่ข้าราชการ เห็นว่าราษฎรที่ได้รับเงินเดือนหลวงนานก็ควรได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัตินี้.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าตามพระราชบัญญัติเก่ามีผู้ที่มีสิทธิได้บำนาญอยู่แล้ว ควรคำนึงถึง. ทรงเห็นว่าควรให้บำนาญทุกคน ไม่ว่าจะได้อยู่ในสภากรรมการฤาไม่และไม่ว่าเป็นราษฎรฤาข้าราชการ.

พระยาจินดาภิรมย์ ตอบหม่อมเจ้าสิทธิพรว่า ต้องมีกำหนด ๑๐ ปี ตั้งแต่ใช้พระราชบัญญัติใหม่นี้ ผู้ใดเป็นองคมนตรีแล้ว ๑๐ ปี ก็ควรได้รับพระราชทานเบี้ยบำนาญ เวลานี้ประเทศอังกฤษพวก M.P. ได้ปีละ ๔๐๐ ปอนด์ ตอนนี้ไม่ได้อะไรเลย.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าที่แนะนำว่าควรคงความในพระราชบัญญัติเดิมนั้น ไม่หมายความว่าให้พระราชทานเบี้ยบำนาญ

/เฉพาะ

เฉภาะข้าราชการ เพราะว่าตามพระกระแสผู้ทรงเป็นประธาน ก็มีว่า ราษฎรอาจเป็นอุปกรณ์ได้ จักต้องแก้ถ้อยคำในพระราชบัญญัติให้ราษฎรรวมอยู่ด้วย และที่เห็นว่าควรถวายพระราชทานเบี้ยบำนาญนั้น เพราะว่าเป็นสิ่งซึ่งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ก่อนๆ เคยพระราชทานมาแล้ว สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้ไม่น่าจะถอนสิ่งนั้น.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ตอบว่าที่พระยาจินดาภิรมย์ว่าพวก M.P. มีเงินรายได้ปีละ ๔๐๐ ปอนด์นั้น ก็เพราะว่ามี Labour Party ขึ้น พวกนี้ให้รายใหญ่จึงได้.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งถามว่าอัตรา ๒๐ ชั่งนั้นจะคงไว้ตามเดิมฤๅเพิ่มขึ้น.

พระยาโกมารกุล ว่าอัตรา ๒๐ ชั่ง เป็นอัตราโบราณอาจน้อยไปในสมัยนี้ ควรเพิ่มขึ้นเป็นปีละ ๒๔๐๐ บาท.

ที่ประชุมลงมติตกลงและมอบหน้าที่ให้พระยาโกมารกุลร่างความแก้ไขเพิ่มเติมบำนาญขึ้นอีกมาตรา ๑ ฉบับมาตรา ๖.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งถามว่าเรื่อง remuneration จะให้อย่างไรกัน?

พระยาจินดาภิรมย์ ยืนยันว่าควรให้ fees แก่กรรมการเมื่อมาประชุมก็จ่ายให้ ไม่มากก็ไม่ได้.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า ไม่ควรให้เลย ที่ประเทศอื่นให้กันนั้น เพราะว่าผู้แทนราษฎรต้องละทิ้งที่ทำมาหากิน หาเงินไม่พอ เขาจึงจ่ายให้ ทรงเห็นว่าถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงตั้งราษฎร ก็คงไม่ทรงตั้งคนจน ถ้าไม่มี fee ฤๅ remuneration จะงามกว่า จะได้เป็นเกียรติยศว่าทำการเพื่อ patriotism.

พระยาโกมารกุล ฯ เห็นพ้องกับหม่อมเจ้าสิทธิพร.

พระยาเทพวิทูร ฯ เห็นควรให้เงินเบี้ยเลี้ยง จ่ายให้ตามเวลาที่มาประชุม ถ้าของคมนตรีเป็นราษฎร บางคนก็คงต้องการเบี้ยเลี้ยงเป็นกำลังสนองพระเดชพระคุณ.

พระองค์เจ้าอานี ฯ เห็นว่าถ้าจะมีบำเหน็จ (remuneration) ตามเวลามาประชุม แต่ถ้าการรับบำเหน็จเป็นที่เสื่อมเสียเกียรติยศแล้ว ก็ไม่ควรให้อะไรอื่นอีกเลย.

/พระยา

พระยาสุรินทราชา และเจ้าพระยายมราช เห็นควรให้เปลี่ยนเสียงวงคมนาคม.

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ ว่าไม่ควรจ่ายให้

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่า vote ทางละ ๕ เท่ากันเสียแล้ว

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าพระองค์เจ้าธานี ฯ ยังไม่ได้ว่าลงไปให้ชัดเจน

พระองค์เจ้าธานี ฯ ว่ามีใจรักให้มีบำเหน็จสำหรับเวลาที่มาประชุม แต่เพราะมีเสียงว่า การรับบำเหน็จเป็นที่เสื่อมเสียเกียรติยศนี้ และไม่มีความชำนาญในระเบียบการประชุมที่เขารับบำเหน็จกัน จึงไม่ทรงรู้สึกว่ามีความสามารถที่จะวินิจฉัยได้ว่า เสื่อมเสียเกียรติยศจริงดังที่วิตกกันฤาไม่.

ผู้ทรงเป็นประธานรับสั่งว่า ทรงเห็นว่าทำการงานโดย patriotism ไม่รับบำเหน็จเลยนั้น ทำให้ status ของสภากรรมการดีขึ้น.

พระยาสุรินทราชา ว่าเมื่อได้ฟังพระกระแสเช่นนี้แล้วก็ขอถอนคำ.

ที่ประชุมนิ่งตกลงงดไม่ให้ remuneration แก่กรรมการ

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งให้หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์คัดร่างพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ และทรงนัดให้ตรวจดูกันอีกเป็นครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม เมื่อเสร็จแล้วรับสั่งถามว่า จะต้องทำหนังสือขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาลงนามกรรมการทุกคน ฤาจะให้ผู้เป็นประธานนำร่างพระราชบัญญัติและรายงานการชุมนุมขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย.

พระยาอินดาภิรมย์ กราบทูลว่า ตามความในพระราชหัตถเลขา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เลิกระเบียบจุลจอมนตรีเก่า และร่างขึ้นใหม่เท่านั้น เพราะฉนั้นเห็นควรให้ผู้ทรงเป็นประธานนำร่างพระราชบัญญัติและรายงานการชุมนุมขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยความเห็นพระยาอินดาภิรมย์.

เลิกประชุมเวลา [illegible] น.

ดำรัศดำรงค์

เลขาธิการวงคมนตรี

รายงานการชุมนุมกรรมการองคมนตรี

วังบางขุนพรหม

วันจันทร์ที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐

การชุมนุมเริ่มเวลา ๓.๒๕ น.ท. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประทับเป็นประธาน. กรรมการมาประชุมทุกคนเว้นแต่เจ้าพระยายมราชที่ ๆ ป่วยเป็นไข้.

หม่อมเจ้าสิทธิพร กราบทูลว่าโดยเหตุที่สมเด็จพระปิตุลาฯ พระอัครราชเทวีประชวรมีพระอาการมาก ขอให้เลื่อนการชุมนุมไปวันอื่น.

ตรวจรายงานประชุมครั้งก่อน

ผู้ทรงเป็นประธาน ทรงขอบใจหม่อมเจ้าสิทธิพรแล้วรับสั่งว่ากิจการของกรรมการก็ร่วมรัดเข้ามาแล้ว และหม่อมเจ้าสิทธิพรต้องเดินทางมาแต่ไกล ทรงพระดำริห์เห็นควรปรึกษาหารือต่อไปให้สำเร็จตามพระราชประสงค์ รับสั่งถามกรรมการว่าจะสมควรอ่านรายงานประชุมครั้งก่อน ๆ ให้ตลอดฤๅเฉภาะแต่หน้าที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำ

ที่ชุมนุมเห็นว่าอ่านเฉภาะหน้าที่มีข้อแก้ไขถ้อยคำก็ตอบแล้ว ผู้ทรงเป็นประธานมีรับสั่งให้หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์อ่านรายงานเฉภาะที่แก้ไขเพิ่มเติมตัดทอนแล้ว ที่ชุมนุมตกลงเห็นชอบด้วย เว้นไว้แต่ข้อความที่เจ้าพระยายมราชที่ ๆ ให้เติมลง คือ

(๑) "อินเดียได้ Sir Frederick Whyte มาบังคับให้ทำอยู่ ๕ ปี (๑๙๒๐-๕) จึงพอปล่อยได้ เพราะฉนั้นเมื่อเราจะไปถึงผลสำเร็จโดยไม่มีภัยต่างประเทศที่ชิงสุกก่อนห่าม เราจึงต้องรีบทำ จะได้มีเวลาพอทำได้สำเร็จ" (หน้า๗)

/ (๒)

(๒) "แต่ประธานยิ่งยิ่งยศยิ่งศักดิ์ discussions ก็ยิ่งน้อยลง เพราะฉนั้นจึงจำเปนให้อำนาจแก่ประธาน Speaker แห่งรัฐสภาอังกฤษ ถึงมี mace เปนคทาขาขญาสิทธิ์ด้วย"

๒ ข้อนี้ที่ชุมนุมจำไม่ได้ว่าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ได้พูดในเวลามาประชุม จึงไม่สมควรยอมให้เติมลงไว้ในรายงาน แต่ถ้าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ยืนยันว่าได้พูดแล้ว ก็จะยอมให้เพิ่ม.

ผู้ทรงเปนประธาน รับสั่งว่าถ้าที่ชุมนุมยอมผันทะให้หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ไปพูดจาตกลงกับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ เพื่อแก้ไขข้อคัดค้านของกรรมการ และมอบผันทะให้พระองค์ทวนและเสนาการองคมนตรีจัดการให้เปนการเรียบร้อยตาม discretion แล้วก็จะเปนการปรองดองกันดี.

ที่ชุมนุมเห็นชอบด้วยพระดำริ.

(หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ได้ไปหาเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ที่บ้านรุ่งขึ้นวันที่ ๒๔ กฤษภาคม และชี้แจงให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ทราบข้อทักท้วงของที่ประชุมแล้ว เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ พูดว่าเรื่อง Sir Frederick Whyte นั้นเข้าใจว่าได้พูดในที่ชุมนุม แต่ถ้ากรรมการว่าไม่ได้แล้ว ไม่มีความขัดข้องที่จะให้ตัดออกเสีย แต่เรื่องประธานยิ่งยิ่งยศยิ่งศักดิ์นั้นจำได้แน่ว่าได้พูด กรรมการจะไม่เข้าใจกระมังจึงจำไม่ได้ว่าได้พูด ขอให้ลงความนี้ไว้ในรายงาน)

ข้อเสนอของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ

ผู้ทรงเปนประธาน รับสั่งถามกรรมการว่า ผู้ใดมีข้อที่จะแก้ไขร่างพระราชบัญญัติองคมนตรีอีกฤๅไม่

/หม่อมเจ้า

หม่อมเจ้าคำรัศคำรงค์ กราบทูลว่าได้รับหนังสือเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ยอกย้ายมาชุมนุมไม่ได้ และส่งข้อแก้ไขถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัติ และเพิ่มเติมความอีกหลายแห่ง คือ

(๑) คำว่า "ปีจุลศักราช" ในมาตรา ๓ นั้น เห็นควรตัดคำว่า "ปี" ออก เพราะซ้ำกับ "ศักราช"

(๒) คำว่า "เลือกจัดสรร" ในมาตรา ๔ นั้น คำว่า "เลือก" ซ้ำกับ "จัดสรร" ขอให้ตัดคำว่า "เลือก" ออกเสีย.

(๓) คำว่า "แผ่นดิน" ในมาตรา ๘ นั้น ขอให้แก้เปน "รัชกาล"

(๔) ท้ายมาตรา ๑๔ ขอให้เติมความว่า "ถ้าเชื้อเชิญของคมนตรีที่มิใช่กรรมการ ก็ให้องคมนตรีนั้นมีสิทธิออกความเห็นและออกเสียงตัดสินได้ในข้อที่เชิญมาเพื่อปรึกษานั้น ดุจกรรมการองคมนตรีทุกประการ"

(๕) ในมาตรา ๑๙ บรรทัดที่ ๒ ต่อคำว่า "ในตำแหน่งกรรมการ" ให้เติมคำว่า "ก็ดี หรือขาดประชุมมากมายก็ดี" เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ เห็นว่าการขาดมาก ๆ ควรต้องมีการลงโทษ.

(๖) ท้ายมาตรา ๒๐ ให้เติมคำว่า "และบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่แห่งสภาโดยตลอด"

(๗) ในมาตรา ๒๓ ควรตัดคำว่า "กรรมการองคมนตรีต้องมาประชุมตามกำหนด" ออกเสีย เพราะว่าเฉื่อ.

(๘) ขอให้เติมมาตรา ๓๓ ขึ้นอีกมาตรา ๑ มีความว่า "ให้สภากรรมการองคมนตรีตั้งงบประมาณใช้จ่ายของสภาประจำปีขึ้นต่อกระทรวงพระคลัง ฯ เพื่อรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเหมือนทบวงการอื่น ๆ ในราชการ"

/เจ้าพระยา

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ขอความเห็นไว้ว่า "งบประมาณต้องมี เพราะถ้ามีการประชุมเป็นเซสชัน จะต้องมีพนักงานหลายคน งบประมาณนี้จะสมทบเข้าไว้ในงบประมาณกรมราชเลขาธิการก็ได้ แต่จะเป็นงบประมาณของราชเลขาธิการจะไม่สดวกแก่การบังคับบัญชา" ซึ่งเติมเข้าไว้ในมาตรา ๒๐.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า คำว่า "ปี" และ "เลือก" ใน ข้อ ๑ และ ๒ นั้น ไม่ทรงเห็นว่าซ้ำกับ "ศักราช" และ "จัดสรร" ถ้าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ จะพะวงถึงคำซ้ำกันแล้วจะเลือกได้หลายแห่ง

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าไม่ซ้ำกัน เคยใช้ลงยกกันมาแล้ว ไม่สมควรแก้คำเล็กน้อยเช่นนี้.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า คำว่า "เลือกจัดสรร" นั้นเอาคำว่า "จัด" ออกเหลือแต่เลือกสรรก็ได้ความพอแล้ว.

ที่ชุมนุมตกลงไม่ตัดคำว่า "ปี" แต่ให้แก้คำว่า "เลือกจัดสรร" เป็น "เลือกสรร"

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า คำว่า "แผ่นดิน" นั้นคงเป็นของเดิมในพระราชบัญญัติเก่า.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ คงเห็นว่าคำนั้น obsolete ไปกระมัง จึงต้องใช้คำว่ารัชกาลให้ถูกสมัย.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าคำว่าแผ่นดินเป็นของเก่าใช้มาแล้ว ไม่เห็นควรแก้ไขคำเล็กน้อยเช่นนี้.

พระยาโกมารกุล ฯ เห็นควรแก้ เพราะคำว่า "แผ่นดิน" ในเวลานี้ทางราชการใช้แทนคำว่า "State" เช่น "รถไฟแผ่นดิน" และในที่นี้เราไม่ต้องการให้เข้าใจคำนี้นั้นว่า State

ที่ชุมนุมตกลงแก้คำ ว่า "แผ่นดิน" เป็น "รัชกาล" ตามที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ขอ

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าที่ขอให้เติมความว่า ให้องคมนตรีที่เชื้อเชิญมาแสดงความเห็น ตัดสินได้ตุลาการนั้น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ คงนึกว่า องคมนตรีที่ได้เชิญมาชี้แจงนั้นจะน้อยหน้าเสียราชศักดิ์มัง จึงได้ขอให้เติมความเช่นนั้น ทรงเห็นว่าไม่จำเป็น

พระยาอินทาภิรมย์ ว่าที่จะเติมลงไปนั้นผิดหลักการ expert หรือ witness ที่เรียกมาให้การนั้นจะมาตัดสินไม่ได้.

ที่ชุมนุมตกลงไม่ยอมให้เติมความนี้.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าข้อที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ให้เติมลงเรื่องไม่มาประชุมเป็นความผิดนั้น เห็นว่าไม่มาเพราะป่วยก็ได้ และใครจะเป็นผู้วินิจฉัยลงโทษ.

พระยาเทพวิทุร ฯ ว่า เรื่องเช่นนี้ควรอยู่ใน rule of meeting ไม่ควรอยู่ในพระราชบัญญัติ.

ที่ชุมนุมตกลงไม่ยอมให้เติมความนี้.

ผู้ทรงเป็นประธาน มีรับสั่งว่า ที่จะเติมว่า "ให้สภานายกและอุปนายกยังคงบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่แห่งสภาโดยตลอด" นั้น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ หมายความถึงพวก permanent officials รวมทั้งเลขาธิการของคมนตรีด้วย.

พระยาไกสีรราช ฯ ว่า เลขาธิการนั้นพระยาทมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งแต่งขึ้น เจ้าพนักงานและเสมียนที่จะช่วยเหลือนั้น ก็ย่อมอยู่ในบังคับบัญชาของเลขาธิการแล้ว ไม่เห็นจำเป็นจะเติมความลงไป.

ที่ชุมนุมเห็นชอบด้วย ตกลงไม่ยอมให้เติมความนั้น.

พระยาอินทาภิรมย์ ว่า ตามที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ให้ตัดคำ

/ว่า

ว่า "กรรมการองคมนตรีต้องมาประชุมตามกำหนด" เพราะเห็นว่าเมื่อนั้น เห็นว่าคงเอาไว้ก็ไม่เสียความ.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า เจ้าพระยารัฐมนตรีฯ คิดตัดความนี้ ก็เพราะเนื่องจากที่จะให้ลงโทษผู้ที่ไม่มาประชุม ทรงเห็นว่าจะเติมความว่า "เว้นแต่มีเหตุขัดข้อง" ได้ฤาไม่

พระยาโกมารกุล ฯ เห็นว่า ความที่ให้ตัดออกนั้นไม่เสียเลย แต่คำว่า "ต้อง" ยามประชุมนั้นแรงไป ไม่ควรใช้คำนั้นในที่นี้

ที่ชุมนุมมีมติลงตัดคำว่า "ให้" และ "ต้อง" เป็นข้อความว่า "สภานายกเป็นผู้สั่งนัด ให้กรรมการองคมนตรีมาประชุมตามกำหนดนัด"

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า เรื่องงบประมาณที่เจ้าพระยารัฐมนตรีฯ ต่อให้เติมนั้น พระยาโกมารกุล ฯ มีความเห็นอย่างไร.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่า ถ้าจะตั้งงบประมาณไว้ในกรมราชเลขาธิการก็ได้.

ที่ชุมนุมเห็นว่าโดยเหตุที่กรรมการนี้ไม่มีกิจที่จะล่วงรู้ถานะการเงินของรัฐบาล จึงได้ตกลงไม่ยอมให้เติมมาตราเรื่องงบประมาณลงไว้ในพระราชบัญญัติ.

ข้อเสนอของพระยาจินดาภิรมย์

พระยาจินดาภิรมย์ เสนอว่า ควรเปลี่ยนลำดับมาตราในพระธรรมนูญใหม่ ขอให้มาตรา ๘ เป็นมาตรา ๗ มาตรา ๗ เป็นมาตรา ๘ และมาตรา ๘ เป็นมาตรา ๙.

ที่ชุมนุมตกลงเห็นชอบด้วย.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่า เรื่องเงินเดือนในมาตรา ๗ นั้น เห็นว่าควรแก้ไขให้ต่างกันระหว่างกรรมการองคมนตรีและผู้ที่เป็น

/องคมนตรี

องคมนตรี เฉภาะองคมนตรีควรพระราชทาน ๒๐ ชั่งตามพระราชบัญญัติเดิม แต่กรรมการองคมนตรีผู้ที่ทำงานจริงควรได้รับพระราชทาน ๓๐ ชั่ง

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าคิดจะเสนอขอแก้ไขอยู่แล้วเหมือนกัน แต่ต่างกันกับความเห็นพระยาชินตา ฯ คือการให้เงินเลี้ยงชีพแก่องคมนตรีนั้นเป็นพระราชดำริห์ในรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลนั้นทรงตั้งองคมนตรีน้อยคน ต่อมามีเป็นจำนวนมากขึ้น เท่าที่ได้คำนวนดูตามหน้าที่เห็นว่าจะเป็นการหนักแก่พระคลังมากมาย ถ้าจะเปลี่ยนเป็นพระราชทานเฉภาะผู้ที่เป็นกรรมการองคมนตรีก็จะถ่อยยังชั่วกว่า.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า พระยาโกมารกุล ฯ เองเป็นผู้เสนอขึ้นว่าสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ก่อนเคยพระราชทานแล้ว สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ไม่ควรจะทรงถอนสิทธินั้น ข้อที่เสนอใหม่นี้ดูเป็นการตรงกันข้าม ที่อ้างเหตุว่าเพราะมีองคมนตรีตั้งขึ้นมากในรัชกาลที่ ๖ นั้น ก็เป็นข้ออ้างที่เหลวไหลอยู่ อนึ่งถ้าจะพูดถึงงานกันแล้ว พระยาทศมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงตั้งองคมนตรีขึ้น ๆ เป็นกรรมการเพื่อทำการเฉภาะเรื่องที่เศษก็ได้ตามพระราชอัธยาศัย มีรับสั่งถามหม่อมเจ้าทำรัศตำรงค์ว่า องคมนตรีในรัชกาลก่อนนั้นทรงตั้งใหม่ทั้งหมดหรือ

หม่อมเจ้าทำรัศตำรงค์ กราบทูลว่า ทรงตั้งแทบทุกคน ตามที่กราบทูลแล้วว่ามี ๒๐๗ คนนั้น ยังคลาดเคลื่อนอยู่ ได้สำรวจบัญชีใหม่ บัดนี้มีอยู่ทั้งสิ้น ๒๐๕ คน

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าเบื้องบำนาญเข้าใจว่าเป็นเงินเลี้ยงชีพ คือให้สำหรับมี living คงแก่เกียรติยศที่เป็นองคมนตรี ไม่ใช่

/remuneration

remuneration การที่กรรมการทำงานเต็มตามสติกำลังโดยไม่หวังผลประโยชน์นั้น เปนการดีการงามแก่ตน และทำให้ status ของที่ชุมนุมดีขึ้นด้วย ถ้าถือ principle นี้แล้วไม่ควร differentiate ระหว่างผู้ที่ทรงตั้งเปนองคมนตรีและผู้ที่เปนกรรมการองคมนตรี

กระยาเทพวิคูร ฯ เห็นว่าผู้ที่เปนองคมนตรีควรได้ตามอัตราเก่า และผู้ที่เปนกรรมการของคมนตรีได้อัตราใหม่นี้

ผู้ทรงเปนประธาน รับสั่งว่า บัดนี้มี motion ของพระยาโกมารกุล ฯ อย่าง ๑ และพระยาจินดา ฯ อย่าง ๑ ในร่างพระราชบัญญัติเดิมไม่มีเรื่องเงินเลี้ยงชีพเลย พระยาโกมารกุล ฯ เปนผู้ขอให้มีมาตรานี้ขึ้นแล้ว วันนี้ขอให้ตัดลงเพียงให้เงินเลี้ยงชีพแก่กรรมการองคมนตรี โดยอ้างเหตุการคลัง ทรงเห็นว่าพระยาโกมารกุล ฯ ไม่ได้มาประชุมในที่นี้ในฐานเปน representative ของกระทรวงพระคลัง ฯ มาในฐานเปนองคมนตรี ส่วนบุคคลที่ประชุมนี้ไม่มีหน้าที่ล่วงรู้สิ่งการคลัง จึงจำต้องยึดเอา principle เปนสำคัญ แต่ถ้าจะคิดตัดความสิ้นเปลืองกันโดย principle แล้ว ทรงขอเสนออีก motion หนึ่งว่า ให้ตัดมาตราว่าด้วยเบี้ยบำนาญนี้ออกเสียทีเดียว เพื่อเปนการแสดง patriotism.

กระยาโกมารกุล ฯ ว่า เช่นนั้นขอถอน motion ของตน ให้เหลืออยู่แต่ ๒ motions.

ผู้ทรงเปนประธาน รับสั่งว่า เมื่อพระยาโกมารกุล ฯ ถอน motion นั้น ก็ทรงขอถอน motion ที่ทรงเสนอแก่กรรมการ

/เสีย

เสียด้วย มีรับสั่งให้ vote motion ของพระยาจินดาภิรมย์อย่างเดียว.

หม่อมเจ้าสิทธิพรและพระยาโกมารกุล ฯ abstain.

พระองค์เจ้าอาทิ ฯ, พระยาสุรินทราชา, พระยาเทพวิทูร ฯ และหม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ เห็นชอบด้วย motion ของพระยาจินดาภิรมย์.

ที่ชุมนุมตกลงแก้มาตรา ๗ ให้มีความเหมือนพระราชบัญญัติเดิม และเติมความว่า "แต่ถ้าเคยเป็นกรรมการของคณะใดตามมาตรา ๑๒ ด้วยแล้ว ให้เพิ่มอัตราขึ้นเป็นจำนวนสองพันสี่ร้อยบาท"

อภิชัย

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าความในมาตรา ๖ เรื่องอภิชัย "ท่านผู้มีเกียรติ" นั้น ได้ตริตรองดูอีกครั้ง ๑ เห็นว่าเอาไว้ในพระราชบัญญัติไม่สู้ดีนัก ดูเป็นการเล่นไปและจะทำให้เกิดล้อกันขึ้น ขอเสนอ motion ให้ตัดออกเสีย.

พระองค์เจ้าอาทิ ฯ ขอสนับสนุนความเห็นพระยาจินดาภิรมย์ ทรงเห็นว่าจะเป็นของเล่น ๆ กันไป จะทำให้ร่างพระราชบัญญัติเสียไปเปล่าแน่.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ไม่สำคัญนัก เอาออกก็ได้.

พระองค์เจ้าอาทิ ฯ, พระยาจินดา ฯ, พระยาสุรินทราชา เห็นควรตัดมาตรานั้นออก.

พระยาเทพวิทูร ฯ ว่าจะคงไว้ฤๅเอาออกไม่ขัดข้องทั้ง ๒ ประการ เพราะเห็นว่าไม่เป็นข้อสำคัญ.

หม่อมเจ้าสิทธิพร, หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์, พระยาเทพวิทูร เห็นควรคงไว้.

พระยาโกมารกุล ฯ ไม่ vote และเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ไม่

ไม่อยู่ คะแนนจึงเท่ากัน

พระยาวินดาภิรมย์ วิงวอนขอให้ตัดออกเสีย พระยาเทพวิทูร ฯ ยอมถอน vote ที่ชุมนุมตกลงตัดมาตรา ๖ ออก.

ข้อเสนอพระยาโกมารกุล ฯ

พระยาโกมารกุล ฯ ว่า ได้ตรวจดูเรื่ององคมนตรีอีกครั้ง ตามตำราอังกฤษ พระเจ้าแผ่นดินไม่ทรงตั้งคนที่เกิดนอกประเทศดังปรากฏอยู่ในบันทึกที่เสนอแก่ที่ชุมนุม อนึ่งการตั้งสภานายกนี้ บัดนี้เห็นต้องกับพระยาเทพวิทูร ฯ ว่า พระยาทมยเดิ่งพระเจ้าอยู่หัวควรทรงตั้ง

ผู้ทรงเป็นประธาน มีรับสั่งให้หม่อมเจ้าดำรัสดำรงค์อ่านบันทึกของพระยาโกมารกุล ฯ เสนอที่ชุมนุมแล้ว ทรงเห็นจริงด้วย น่าจะต้องเติมความลงในมาตรา ๔ ว่า ต้องเป็นชาติไทย.

หม่อมเจ้าสิทธิพร เห็นว่าจะจำกัดมากไป อาจทรงตั้งพระยากัลยาณไมตรี (ดอกเตอร์โบรี) เป็นต้น เป็นองคมนตรีก็ได้.

พระยาวินดาภิรมย์ เห็นว่าเป็นการบังคับมากไป แต่ถ้าจะเติมความลงแล้วก็ไม่ยาก แนะนำให้เติมคำว่า "ซึ่งมีสัญชาติเป็นไทยแต่" ต่อคำว่าบุคคลใด ๆ

ที่ชุมนุมเห็นชอบด้วย.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า เรื่องตั้งสภานายกนี้ได้ปรึกษาตกลงกันแล้ว ทรงเห็นต้องกับหม่อมเจ้าดำรัสดำรงค์ว่า การที่ให้กรรมการเลือกสภานายกเองนั้นเป็นพระราชประสงค์โดยแท้.

/ พระยา

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าการชุมนุมนี้เป็นของพระยาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าจะเลือกสภานายกกันเองแล้ว ครั้งแรกใครจะเป็นผู้เปิดประชุม.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ได้เคยมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราชเลขาธิการเปิดประชุมเป็นนายกชั่วคราว ex tempore

ที่ชุมนุมฝ่ายมากเห็นควรคงความเดิมไว้ในมาตรา ๑๒.

ข้อเสนอของพระยาเทพวิทูร ฯ

พระยาเทพวิทูร ฯ เสนอว่าจะควรมีบทว่าด้วย secrecy of meeting ไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ด้วยฤาไม่ เห็นควรต่อความลงในมาตรา ๒๕.

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ ว่าการที่จะให้ที่ชุมนุมเป็นการลับฤาเปิดเผยนั้น ที่ League of Nations กล่าวไว้ใน rule of procedure.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าตามพระราชบัญญัติเดิมและคำสาบานของกรรมการเปิดเผยไม่ได้.

พระองค์เจ้าธานี ฯ ว่าตามความในมาตรา ๑๑ กรรมการทำปรึกษาข้อที่พระราชทานลงมาเท่านั้น โดยเหตุที่มีลักษณะเช่นนี้ การปรึกษาไม่ควรเป็น public.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่า ตามเหมือนเมื่อพระราชประสงค์จะให้การชุมนุมเป็นการเปิดเผย public อาจขอให้เปิดเผยก็ได้ ถ้าออกพระราชบัญญัติไปว่าการชุมนุมเป็นการลับแล้ว public ก็รู้แน่ว่าเข้าไปไม่ได้ ทรงพระดำริห์เห็นว่าย่อมมีคุณบางเรื่อง ซึ่งถ้าเป็น public meeting ได้จะดี.

พระยาเทพวิทูร ฯ ว่าถ้าจะให้เป็น public meeting ก็

~~การที่ส่งไปให้มีเขตในร่างพระราชบัญญัติ.~~

พระยาจินดาภิรมย์ วาถาจะเติมคำว่ามาจากการประชุมเปนการเปิดเผยฤาลับลงไว้ในพระราชบัญญัติแล้ว จะแก้ไขยไม่ได้นอกจากจะออกพระราชบัญญัติใหม่อีก ส่วนคำสายาลที่พระยาโกมารกุลฯ อ้างนั้น อาจแก้ไขยเสียก็ได้.

หมอมเจ้าสกลวิศร ทรงเห็นวาราษฎรคงคงการให้เปน public meeting ถ้าจะเดินตามรอย democracy แล้วต้องให้เปน public meeting ในประเทศอังกฤษ public เข้าไปฟังได้ on sufferance เมื่อได้อนุญาต.

พระยาสุรินทราชา เห็นว่า~~ในชั้นนี้~~เราไม่ควรเหนี่ยวพระราชอำนาจมากเกินไป จะให้ meeting เปนการเปิดเผยฤาลับนั้นเอาไว้ทำใน rule of meeting ดีกว่า.

ผู้ทรงเปนประธาน ทรงเห็นว่าไม่ควรเติมความลงในพระราชบัญญัติ ควรทิ้งไว้ให้นายกผู้เปนประธานวินิจฉัยว่าจะควรเปิด---เผยฤาไม่.

ฝ่ายมากของที่ชุมนุมเห็นชอบด้วย ตกลงคงความในมาตรา ๒๕ ไว้ตามเดิม.

พระยาเทพวิทุร ฯ ว่าเรื่องนามพระราชบัญญัตินั้น ในพระราชปรารภ และมาตรา ๑ และ ๓ ยังมีความสนเท่ห์อยู่ ขอเสนอให้ลงนามพระราชบัญญัติปีจุลศักราช ๑๒๓๖ ลงไว้ในพระราชปรารภจึงจะเข้าใจได้ชัดเจน.

ที่ชุมนุมเห็นชอบด้วย และตกลงเติมคำว่า "ซึ่งเรียกว่าพระราชบัญญัติปรีวีเคานซิลคือที่ปรึกษาในพระองค์นั้น" ลงไว้ในวรรคที่ ๕ แห่งพระราชปรารภ.

/ ผู้

ข้อเสนอของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าตามความในมาตรา ๙ นั้น ถ้าของคมนตรีเป็น Bolshevist จะทรงถอดออกเสียได้ฤๅไม่ ถ้าต่อไปมีกฎหมายว่าการเป็น Bolshevist เป็น crime แล้ว พระราชบัญญัตินี้ก็ใช้ได้ แต่สมมุติว่าของคมนตรีคนใดคน ๑ profess ว่าเป็น socialist ไม่เป็น crime แต่ยอมเป็นปฏิปักษ์กับ monarchy ไม่สมควรแก่ตำแหน่งที่พระเจ้าแผ่นดินทรงตั้ง จะถอดออกเสียได้ฤๅไม่.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าไม่ควรให้อยู่ในตำแหน่ง เห็นว่าจะทรงถอดออกเสียก็ได้.

ผู้ทรงเป็นประธาน ทรงเห็นว่า ความในมาตรานี้จะไม่ cover ไปถึง ถ้าจะเติมความว่า ไม่ไว้วางพระราชหฤทัยแล้วเอาออกเสียได้ ก็จักเป็นการง่ายเกินไป สมมุติว่าเมื่อทรงตั้งเป็นองคมนตรีนั้นยังเป็น Royalist อยู่ และต่อมา profess เป็น republican จะทำอย่างไรกัน จะเรียกว่ากระทำผิดก็ไม่ได้ ประพฤติเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ก็ไม่ได้.

พระยาอินดาภิรมย์ เสนอว่าจะเติมความว่า "ฤๅประพฤติตนไม่สมกับฐานะ" ได้ฤๅไม่

พระยาโกมารกุล ฯ แนะว่าใครประพฤติเช่นนี้ก็ประพฤติผิดคำสาบานที่ถวายไว้นั่นเอง ถอดได้.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าจะ rely on คำสาบานได้ฤๅไม่ ถ้าประพฤติผิดคำสาบาน ก็ถอดออกเสีย.

พระยาสุรินทราชา เห็นชอบด้วย จุดหนูนให้เติมความนั้นลง.

หม่อมเจ้าสิทธิพร แนะนำให้เติมความว่า " profess principle

principle inimical to monarchy.

พระยาโกมารกุล ฯ ว่าควรเติมความว่า "ไม่ประพฤติตามคำสาบาล" เป็นความกว้างๆ ไว้ดีกว่า.

ผู้ทรงเป็นประธาน ทรงแนะนำให้เติมคำว่า "ฝิดคำสาบาลก็ดี" ต่อคำว่า องคมนตรีคนใดและคำว่า "ก็ดี" ต่อคำว่า "ตำแหน่ง" ส่วนคำสาบาลนั้นจะแก้ไขอย่างไรก็ได้.

ที่ชุมนุมเห็นชอบด้วย ตกลงเติมความนี้ลงในมาตรา ๙.

เมื่อไม่มีผู้ใดเสนอข้อความอีกแล้ว ผู้ทรงเป็นประธานทรงแสดงความชอบใจกรรมการทุกคน รับสั่งว่า ทรงถอพระหฤทัยเป็นอันมากที่ได้ทรงทำการร่วมกับกรรมการนี้จนสำเร็จลง.

เลิกประชุมเวลา ๖.๑๕ น.

เสาธิการองคมนตรี

วันที่ ๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๐

พูล หม่อมเจ้าดำรัสดำรงค์ เลขาธิการกรรมการองคมนตรี ทรงทราบ

ตามพระโองวาทของผู้ทรงเปนประธาน ว่าจะทรงอนุญาตให้เสนอความเห็นส่วนน้อยนั้น หม่อมฉันจึงขอถือโอกาสอันนี้ถวายความเห็นส่วนน้อย เรื่องหน้าที่และสิทธิของสภากรรมการองคมนตรี ว่าควรเปน Advisory หรือ Consultative body

เรื่องนี้หม่อมฉันจำไม่ได้แลไม่ปรากฏตามรายงานชุมนุมว่าได้โต้เถียงกันอย่างเต็มที่ จำได้แต่ว่าเห็นควรเปน Consultative เพราะเปน Privy Council และในเรื่องการประชุมจะเปิดเผยหรือไม่ โดยเหตุที่เปน Privy Council ข้อความที่ปฤกษากันต้องเปน "private" หม่อมฉันได้ทักท้วงว่าตามภาษาอังกฤษ Privy Council อาจจะเข้าใจว่า "private ได้ แต่คำไทย องคมนตรีไม่จำเปนต้องเข้าใจเช่นนั้นกระมัง.

ในขณะนั้นหม่อมฉันไม่ได้พยายาม press the point โดยเหตุที่ยังเรียงความในใจไม่กล่องแคล่ว แลรู้สึกว่าผู้นั่งประชุมโดยมากไม่เห็นต้องด้วย จะฝืนพูดไปกลัวจะเสียเวลาเปล่า

มาบัดนี้หม่อมฉันได้มาหารือกรองแลเรียบเรียงความเห็นส่งมาพร้อมกับจดหมายนี้ โดยรู้สึกว่าเปนข้อสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งควรจะได้รับความพระวินิจฉัยของผู้ทรงเปนประธาน

จะได้ทรงพระกรุณานำความกราบบังคมทูล หรือจะทรงเห็นว่ามีผู้ใดควรนำเวาขึ้นปฤกษาอีกครั้งหนึ่ง หรือโดยเหตุที่ล่วงข้าไปจะทรง rule ว่า out of order ก็สุดแล้วแต่จะโปรด.

การมีควรสุดแล้วแต่จะโปรด

ความเห็นส่วนน้อย เรื่องข้อที่ว่า สภากรรมการของคมนตรี ควรเป็น Advisory หรือ Consultative body

คำ "ที่ปฤกษา" ในภาษาไทยอาจจะใช้เป็น Consultativ หรือ Advisory body ก็ได้ แต่ตามร่างพระราชบัญญัติใหม่ มาตรา ๑๗ ของเขาใช้ว่าเป็น Consultative โดยตรง

เมื่อมาคิดถึงความมุ่งหมายในการแก้ไขพระราชบัญญัติครานี้ คือเพื่อประสงค์จะเดินไปทาง Democracy แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าเป็น Consultative body ตามมาตรา ๑๗ นั้น ไม่ใคเปนก้าวหน้าไปหาความมุ่งหมายเท่าใด โดยเหตุที่สภากรรมการไม่มีอำนาจจะประชุมกันเองได้

ในคราวชุมนุมครั้งที่หนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้าได้พูดถึง "ข้ออันตราย (danger) ซึ่งอาจจะมีต่อแผ่นดินได้ ถ้าพระมหากระษัตริย์ไม่ทรงไว้ซึ่งสติปัญญาดี เพราะฉะนั้นประเทศอื่น ๆ จึงได้มีการหน่วงพระราชอำนาจ"

ถ้าจะคิดไปถึงรากแก่ต้นเหตุ Democracy ก็เกิดจากการหน่วงอำนาจของพระมหากระษัตริย์นั่นเอง จนถึงเลิกพระมหากระษัตริย์กันก็มี ในประเทศสยามไม่ต้องสงสัยว่า Monarchy เป็นวิธีปกครองที่เหมาะกับราษฎร์ทั้งเป็นที่นิยมด้วย และยังจำต้องเป็น Absolute Monarchy ไปอีกนาน แต่ถ้ามีหนทางกันข้ออันตรายต่อแผ่นดินซึ่งอาจจะมีขึ้นได้ในภายหน้า โดยไม่เปลี่ยนวิธีปกครอง (Constitution) ถึงแม้จะเป็นหนทางหรือของอย่างแคบก็ยังดีกว่าไม่มีเสียเลย และอาจจะนับได้ว่าเป็นก้าวหน้าไปหาความมุ่งหมายคือ Democracy แม้แต่เป็นก้าวอันสั้น

สมมุติว่ามีพระมหากระษัตริย์ ซึ่งเมื่อครองราชสมบัติมีความตั้งพระราชหฤทัยที่ ทรงตั้งองคมนตรีที่เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย แต่ต่อมาภายหลังพระชนม์ชันษาเพิ่มขึ้นไป ราชการแผ่นดินเสื่อมเสียลงเป็นอำมาตย์ หรือ

สมมุติว่าพระมหากระษัตริย์ เมื่อครองราชสมบัติพระชันษายังน้อมเยาว์ ข้าทูลละอองมีอุบายเร็จราชการแผ่นดิน (~~Democracy~~ Regency) ซึ่งในชั้นแรกเป็นผู้ที่ใจซื่อต่อราชการ แต่อยู่มาไม่ช้ามีการแย่งอำนาจกันสวน (abuse his power) จนใกล้อันตรายต่อแผ่นดิน

/ใน

ใน regime สมมุติทั้งสองนี้ ถ้าสภากรรมการองคมนตรี เป็นเพียง consultative body ถึงแม้จะมีข้อบังคับรายแก่แผนดินเท่าใด กรรมการองคมนตรีไม่มีสิทธิที่จะออกความเห็นหักทวงได้เลย เพราะถ้าจะเรียกประชุมปฤกษาหารือกันเอง คงเกรงกลัวว่าจะถูกหาว่าเป็น conspiracy ด้วยพระราชบัญญัติมิได้เปิดโอกาสให้เรียกประชุมกันเองได้ ฤาจะถวายความเห็นส่วนตัวตามมาตรา ๖ ก็เป็นเสียงคนเดียว ๆ ไม่มีน้ำหนักเท่าใดเลย

แต่ถ้าเป็น Advisory body และมีข้อในพระราชบัญญัติเปิดโอกาสให้เรียกประชุมกันเองได้ ถ้าการเป็นไปของแผนดินคลาดกลียุคของสมมุติที่กล่าวมา สภากรรมการองคมนตรีจะเรียกประชุมและยื่นความเห็นหักทวงหรือวิงวอนให้เปลี่ยนแปลงรัฐประศาสโนบายซึ่งเดินไปทางอันตรายกลับหาวิธีที่แนบเนียนและมั่นคง

เพื่อจะแก้จาก consultative มาเป็น advisory body บางทีเติมคำในมาตรา ๑๓ ก็ดี ดังข้างล่างนี้

"มาตรา ๑๓ เมื่อใดโปรดเกล้า ฯ พระราชทานข้อราชการใดลงมาให้ปฤกษาแล้ว หรือเมื่อมีเหตุสำคัญเกี่ยวแก่ Welfare (?) ของแผนดิน สภากรรมการองคมนตรีมีหน้าที่และอำนาจ (สิทธิ?) ที่จะประชุม" ฯลฯ

ถ้าได้แก้พระราชบัญญัติตามข้างนี้แล้ว ก็ควรคิดดูว่า in practice จะดำเนินอย่างไร

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่า ในชั้นแรกสภากรรมการองคมนตรีคงจะไม่ใช้สิทธิอันนี้เลย และถ้าราชการดำเนินไปโดยเรียบร้อย ก็คงจะไม่ใช้ ต่อเมื่อมีเหตุสำคัญจริง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น นั่นแหละบางทีจะมีองคมนตรีที่มี moral courage เกี่ยงกันขอประชุมตามแต่ข้อบังคับของการประชุม (rules of meeting) จะให้โอกาส

ส่วนประโยชน์ที่จะพึงได้แก่แผนดิน ก็แล้วแต่ moral courage ของขององคมนตรี moral courage เป็นสมบัติของขององคมนตรีมากก่อนเท่าใด ความยำเกรงของพระมหากระษัตริย์หรือผู้สำเร็จราชการก็มีมากส่วนเท่านั้น. ส่วนความเห็นของราษฎร (public opinion) ก็จะมีน้ำหนักตามส่วนแห่งความกล้าของสภากรรมการองคมนตรี (Public opinion will have weight in proportion to the degree of moral courage possessed by the Council.)

/ถ้า

ถ้าจะดูตามทางกว้าง moral courage กับ culture เป็นสมบัติของมนุษย์ที่เดินตามกัน ถ้า culture ต่ำ moral courage ก็น้อย ถ้า culture สูง moral courage ก็มาก เป็นลำดับ เพราะฉนั้นเมื่อตกไปภายหน้ากรรมการของคณะรัฐมนตรีมี moral courage ตอที่จะขอร้องประชุม ถึงแม้ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับชุดอันตรายตอแผ่นดิน ก็คงเป็นเรื่องที่มีมูลเหตุเพียงตอนสมคับผู้มี culture คงจะไม่เป็นเรื่องเหลวไหลของ uncultured people.

เพราะฉนั้นข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าการที่เปิดโอกาสให้องคมนตรีประชุมกันเองได้ คงจะไม่เป็นของเสียหายและอาจจะเป็นหนทางที่ดีได้ เพราะอย่างไรก็ดีความเห็นของกรรมการของคณะรัฐมนตรีไม่เป็นความเห็นที่พระมหากษัตริย์จะต้องทำตามเสมอ จึงหาได้เปลี่ยนวิธีปกครองแผ่นดินไม่ แต่ก็ยังเปิดช่องให้กรรมการของคณะรัฐมนตรีออกความเห็นได้ในทางที่ถูก คือในทางที่ไม่ผิด constitution.

(ลงพระนาม) สิทธิกร

NOTE

Democracy in Siam

The question whether a democratic form of government is suitable, or ever will be suitable, for Siam or not, has been discussed among the intelligentsia of Siam for a long time, and is even now being discussed by the semi-educated people, some of whom having aired their opinions in the Siamese press. The general concensus of opinion is that Siam is not at *present* ready to have a democratic form of government, but may have to adopt it at some distant date. Some people assert that parliamentary government will *never* be suitable for the Siamese people, giving as reason that it is only the Anglo-Saxons who have been able to make a success of that form of government.

There is no doubt that a democratic form of government requires a high degree of development of the people to be a real success. It is even possible that there must also be certain racial qualities (which the Anglo-Saxons possess to a high degree) if democratic institutions are to be really beneficial to the people as a whole and to be *really* and *truly* democratic, not only in form, but also in fact. Too many democracies are so only in form.

Now I am also inclined to think that a real democracy is very unlikely to succeed in Siam. It may even be harmful to the real interests of the people. One could readily imagine what a parliamentary form of government would be like in Siam, and then there is no need to go into details. I shall just mention one fact, that is the parliament would be entirely dominated by the Chinese Party. One could exclude all Chinese from every political right; yet the will dominate the situation all the same, sine the hold the *hard cash.*

Any party that does not depend on Chinese funds cannot succeed, so that politics in Siam will be dominated and dictated by the Chinese merchants. This in indeed a very probable eventuality. One could easily find many arguments to support the idea that Siam ought *not* to have a parliamentary form of government. This being the case, one may ask "Then why think about democracy at all?" The answer is that one must remember that the majority of people do not think *rationally* but think only sentimentally. This is particularly true of the crowd. There may come a time when the Siamese people will clamour for a parliament. (Are there not signs of that even now in Bangkok?) It would be of no avail to explain, even with the best of reason, that a parliamentary government is not suited to the racial qualities of the Siamese! They will surely yell louder that they are being oppressed by a tyrannical ruling class, and there may be some trouble. (At the present moment I do not believe that there is any Siamese who would sacrifice his life for a political faith.)

Perhaps some countries have adopted democracy merely as a necessity, knowing full well that it does not suit the character of the people. That is why there are countries who *play* at having parliaments. It seems to me that it is quite on the cards that we shall

have *to play* that sort of game in Siam *sometime*. It is with these considerations in view that I am now considering certain reforms.

It seems to me that, if it is admitted that some day we may be forced to have some form of democracy in Siam, we must prepare ourselves for it gradually. We must learn and we must educate ourselves. We must learn and experiment so as to have an idea as to how a parliamentary government would work in Siam. We must try to educate the people to be politically conscious, to realize these real interests so that they will not be misled by agitators of mere dreamers of Utopia. If we are to have a parliament, we must teach the people how the vote and how to elect representatives who will really have their interests at heart.

The reorganization of the Privy Council is an attempt to carry out the first step of these ideas. It will be said that the Committee of the Privy Council as reorganized will not really represent public opinion in general, and that as a body it will not really be representative of the interests of the people. This is, of course, quite true. It is firstly intended to be an experiment and an education in methods of parliamentary debate. I believe that the experience to be gained will be useful. The body may possibly reflect something of the general public opinion, and I do not think that it will be entirely useless. It is to be expected, however, that the creation of this body will not satisfy everybody, and that it will be variously criticized. (I do not believe that it is possible to do anything or organize anything without being destructively criticized by a certain section of the people in Siam.)

The next step in our education towards democracy would be the organization of municipalities. This will be a means of teaching the people how to vote, and the experiment would also prove useful and instructive. It will certainly be better for the people first to control local affairs before they attempt to control state affairs through a parliament. I sincerely believe that if reforms are gradually introduced in this way, a democratic form of government could possibly be introduced without too much harm. But the process must be very gradual and carefully administered in doses. If the experiments fail at every step, then it may be possible to persuade the people that democracy is not for Siam. The danger lies in impatience.

Another question which has also occupied the minds of all thinking men in Siam is the danger of unrestrained absolute power of the King. Absolute monarchy, like democracy, may become harmful at any time, because both principles rely on the perfection of human nature, a very frail thing to depend on. A sound democracy depends on the soundness of the people, and a benevolent absolute monarchy depends on the qualities of the King. It is unfortunately a fact that *every* dynasty, however brilliant, will sooner or later decay, and the danger of having some day a bad king is almost a certainty. I believe that every method has been tried so as always to obtain a good king on the throne, and every method has developed some flaw. The method of elected kings seems to be sound in

principle; yet it produced some of the worst tyrants, i.e. some of the Caesars of Rome.

The alternative method used is to chance on having a bad king and make some institution that could control him.

This method also fails occasionally, as in the case of King Charles I of England, but on the whole it has worked fairly well.

I most earnestly desire to organize some institution which will serve to restrain any arbitrary or unwise actions of the King in Siam. (I presume that nobody will want to restrain his good actions?) I feel that if I succeeded in evolving something really useful, I would have done a great service to my country and the Dynasty.

The question is, what institution shall we organize now, admitting that the parliamentary system is impossible for the moment?

Perhaps the new Committee of the Privy Council could be made to serve that purpose in a small way? This is the reason why I think Mom Chao Sithiporn' s opinion is of some interest. I should like, however, to suggest a slight modification. A clause could be added to or after Article 13 saying that- "If fifteen members of the กรรมการองคมนตรี make a written request to the President of the Committee, asking the President to submit to His Majesty the King that certain matters are of importance for the general welfare of the country and the people, and that His Majesty should be graciously pleased to allow the matters to be discussed by the Committee, the President shall submit a petition to His Majesty, asking for a Royal sanction to hold a meeting to discuss the matters." It is understood that the King may grant the permission to hold the meeting or not as the thinks fit. (It is the right of veto recognized by all democracies. The King can also dissolve parliament.) I think that in this form, it is quite admissible and is much better than to grant a general right to a non-elected body to hold a meeting at any time. I believe that it will be able to fulfill its purpose of being a deterrent to those in power from acting arbitrarily or against the interests of the State. Anybody in power would hesitate to refuse such requests, unless he has very good reasons. Of course, a perfectly unscrupulous man may possibly refuse the request. But then with such a man, no institution *could* prevent him from doing bad actions, not even a parliament (cf. Charles I), and the only thing to do then is to chop off his head!

Thus the formation of this Committee may possibly serve two useful purposes (however imperfectly) :-

1. As a means of experimenting and learning in methods of parliamentary debate.
2. As a restraining influence against misuse of power.

Note. It should be noted that the English translation of องคมนตรี as Privy Councilors is somewhat misleading, as our Privy Council, particularly as reorganized, will resemble the English Privy Council only in name. There is no intention of imitating the British Privy Council. We must try and evolve our on Political Institution and not merely copy others. That is why I believe in making experiments.

รายงานการชุมนุมกรรมการองคมนตรี

วังบางขุนพรหม

วันจันทร์ที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๐

การชุมนุมเริ่มเวลา ๓.๐๐ น. สมเด็จพระเจ้าลูยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประทับเป็นประธาน กรรมการมาชุมนุมพร้อมกัน.

พูทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าได้ทรงส่งสำเนาพระราชบันทึกให้ทุกคนแล้ว และข้อความที่ทรงแนะนำมาให้แก่นั้นเป็น amendment ต่อความเห็นของหมอมเจ้าสิทธิพร และเข้าแบบเป็น advisory body ตรงกันนั้นเอง จะสมควรถือเอาความในพระราชบันทึกเป็นหลักพิจารณากันทีเดียวได้ฤๅไม่

หมอมเจ้าสิทธิพร ว่าพระราชบันทึกนั้นเป็น amendment on principle แต่หลักที่ยกขึ้น คือ กรรมการองคมนตรีมีอำนาจประชุมกันเองได้ ยังไม่ได้ปรึกษา discuss กัน.

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ว่าproposal ของหมอมเจ้าสิทธิพรนั้นให้องคมนตรีประชุมกันได้โดยไม่ต้องกราบบังคมทูลพระกรุณา ผิดกันกับ amendment ของพระยาทศมนเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

หมอมเจ้าสิทธิพร ว่า ที่จะให้กราบบังคมทูลพระกรุณาก่อนประชุมนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่เปิดเผยก็เห็นด้วย จะให้กรรมการองคมนตรีประชุมกันเองไม่เหมาะ ควรกราบบังคมทูลพระกรุณาก่อน แต่ไม่เห็นด้วยในข้อที่กรรมการมีจำนวน ๑๕ คนพร้อมกันกราบบังคมทูลพระกรุณา เพราะว่า ๑๕ คนนั้นก็เป็นองค์ประชุมอยู่แล้ว ถ้าองคประชุมเห็นชอบกันทุกคนแล้วก็ไม่มีปัญหา เห็นควรจำกัดลงให้ ๒/๓ ขององค์ประชุมรวมกันกราบบังคมทูลพระกรุณา

ต่อนี้ไปพูทรงเป็นประธานทรงเรียกให้ออกความเห็นเรียงตัว

พระยาโกมารกุล ฯ ว่า เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายนได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติรัฐมนตรีโดยมีความประสงค์จะให้ที่ประชุมกำหนดใจว่าพระราชบัญญัติที่ร่างกันอยู่นั้นจะเป็นไปในทำนอง Privy Council อย่างเดียวเท่านั้น ฤๅจะเอาเรื่อง parliament

/เข้า

เข้ามาด้วย ที่ประชุมวันนั้นลงความเห็นว่าจะไม่ตกต้องเรื่อง รัฐมนตรีเลย การร่างพระราชบัญญัติจึงเป็นไปในทำนองกฎหมาย Privy Council.

ตามบันทึกส่วนนอยของหม่อมเจ้าสิทธิพรนั้นหม่อมเจ้าสิทธิพรเห็นว่าตามมาตรา ๑๓ ให้สภาวางตัวเฉย ๆ ตราบเมื่อใดพระราชทานขุอราชการลงมาจึงประชุมปรึกษากันได้นั้น ไม่ตอ, ไม่เป็นการกาวหน้าไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริห์ว่าเป็นของสำคัญ จึงทรงแนะนำให้กรรมการ ๑๕ นาย ยื่นหนังสือแก่สภานายกในเรื่องขอความที่สำคัญแก่ประเทศและประชาราษฎร์แล้วให้สภานายกนำความขึ้นกราบบังคมทูล จะทรงพระราชดำริห์ว่าจะให้ประชุมปรึกษากันฤาไม่. ทั้งนี้เห็นชัดว่าว่าเรื่อง democratic form of government นั้นเป็นปัญหาซึ่งทรงฝักใฝ่พระราชหฤทัยอยู่มาก มีพระราชประสงค์ที่จะให้สภาองคมนตรีเป็นทั้ง Privy Council และเป็นบรรไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ parliament และให้ทำหน้าที่ ๒ อย่างนี้ ขุอที่พึงพิจารณานั้นคือ จะตองแก้ไขมาตรา ๑๓ ฤาไม่ ถ้าแก้จะแก้ดังที่ทรงแนะนำมาฤาอย่างไร เห็นด้วยเกล้า ฯ ว่าจำนวนกรรมการ ๑๕ คนนั้นมากเกินไป ควรกำหนดไว้เพียง ๕ คน ที่จะให้กราบบังคมทูลพระกรุณาโดยตรงไม่จำเป็นให้รวมกันยื่นหนังสือแก่สภานายกก็ตอ, แต่ควรกำหนดไว้ว่า สภานายกตองนำขอความที่มีผู้ยื่นหนังสือนั้นใส่รวมลงใน agenda นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย ถ้าทรงเห็นว่าขอความใดในระเบียบวาระนั้นไม่ควรประชุมกัน ก็ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะตัดขอความนั้นออกได้.

พระองค์เจ้าอานี ฯ ว่า ไม่ทรงเห็นชอบด้วยการที่จะสนับสนุนคนชั้นตัวให้เป็นปรปักษ์ต่ออำนาจสูงในแผ่นดิน อเมนดเมนตของหม่อมเจ้าสิทธิพรเป็นไปในทางประชาธิปไตย เพราะฉนั้นจึงไม่ชอบและไม่เห็นด้วยเลย อเมนดเมนตที่พระราชทานถวายมาก็โดยหลักเดียวกัน หากแต่ว่า—ถึงไม่ได้เทียบของหม่อมเจ้าสิทธิพร ฉนั้นก็ไม่เห็นด้วยอีก ขอพระราชทานโหวตคาน เห็นควรคงไว้ตามร่างเดิม.

/พระยา

พระ ยาสุรินทราชา ว่า ตั้งแต่แรกมาก็มีความประสงค์ที่จะสงวนพระราชอำนาจไว้ amendment ที่พระราชทานลงมานั้น ก็ยังทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจอยู่นั่นเอง แต่โดยเหตุที่องคมนตรีทุกคนมีสิทธิที่จะทูลเกล้า ฯ ถวายความเห็นโดยทรงได้ลำดับคนเสมอแล้ว ซึ่งเมื่อทรงพระราชดำริห์สมเห็นสมควรจะพระราชทานความเห็นนั้นลงมาปรึกษาในสภากรรมการก็ย่อมได้ จึงเห็นควรให้สภากรรมการองคมนตรีเป็น consultative body ไปอย่างเดิม ถ้าโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นไปอย่างอื่น ก็ปรึกษากันใหม่.

พระยาเทพวิทุร ฯ ว่า ในการประชุมครั้งก่อน ๆ ไม่ได้ discuss เรื่องจะให้สภาเป็น advisory ฤๅ consultative body เห็นว่าถ้าสภานี้เป็น Privy Council แล้ว ก็จำเป็นต้องเป็น consultative body แต่เมื่อไม่มีพระราชประสงค์ที่จะให้สภาเป็น Privy Council โดยแท้แล้ว ก็เห็นควรแก้ให้มีลักษณะเป็น advisory body ไว้บ้างก็ดี เห็นด้วยกับ amendment ของพระยาทศมนเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

พระยาจินดาภิรมย์ ว่าเห็นชอบด้วยพระราชบันทึก แต่ขอพระราชทานแก้ไขเล็กน้อย (slight modification) จะเติมความที่ทรงแนะนำต่อจากมาตรา ๑๓ ฤๅตั้งมาตราใหม่ขึ้นก็ได้ ส่วนจำนวนกรรมการองคมนตรีที่จะอนุญาตให้ร่วงขอประชุมได้นั้นควรกำหนดตั้งแต่ ๑๐ คนลงไป.

เจ้าพระยายมราช ว่าprinciple ที่พระราชทานลงมานี้ถูกต้องเหมาะดีแล้ว เป็นทางที่จะให้ราษฎรเรียนรู้ความมุ่งหมายของ democracy เห็นชอบด้วยพระราชดำริห์

หม่อมเจ้าดำรัศดำรงค์ ว่าเห็นควรคงความไว้ในรางตามเดิม เพราะว่าตามความในมาตรา ๖ ของร่าง องคมนตรีทุกคนมีสิทธิที่จะทูลเกล้า ฯ ถวายความเห็นได้ทุกเมื่อแล้ว

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าตามที่ได้พระราชทานพระราชดำริห์ลงมานั้นเป็นอย่าง frank และกอปร์ด้วย lofty ideals อย่างยอดยิ่ง สำแดงให้เห็นว่าทรงมีความฝักใฝ่ในทุกข์สุขของบ้านเมือง ทรงพระเมตตากรุณาแก่ประชาชนเป็นอันมาก ทรงพระดำริห์เห็นว่าจะเพิ่มข้อความที่ทรงร่างมานั้นก็ไม่ขัดกับหลักการ ราษฎรอยู่ทุกคนมีสิทธิที่จะถวายบังคมทูล

/ความ

ความเห็นได้ แต่ถ้าเติม amendment นี้ลงจะทำให้ความเด่นชัดและมีforce ยิ่งขึ้น ทรงเห็นชอบด้วย amendment นี้.

ผู้ทรงเป็นประธาน, หม่อมเจ้าสิทธิพร, เจ้าพระยาธรรมศักดิ์, พระยาจินดาภิรมย์, พระยาเทพวิทูร ฯ และพระยาโกษาธิบดี ๖ เห็นชอบด้วยพระบรมราชาธิบายที่จะเติมข้อความนี้ลงในร่างพระราชบัญญัติ.

พระองค์เจ้าอาทิ ฯ, หม่อมเจ้าดำรัสดำรงค์ และพระยาสุรินทราชา เห็นควรคงความไว้ตามร่างเดิม.

ที่ประชุมมีมติลงเห็นชอบด้วยตามหลักการพระบรมราโชบายตามมติส่วนข้างมาก.

หม่อมเจ้าสิทธิพร ว่าบัดนี้ขอ discuss เรื่องจำนวนองคมนตรีที่จะรวมกันยื่นหนังสือขอให้ประชุมกันได้ จำนวน $\frac{2}{3}$ ของวงก——ประชุมนั้นควรเป็น argument ในที่นี้.

พระยาเทพวิทูร ฯ เห็นว่า ๕ คนน้อยไป.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่ามากคนนักไม่ดี คนภายนอกอาจเห็นว่าในการที่องคมนตรีหลาย ๆ คนรวมกันถวายหนังสือนั้นเป็นเรื่องใหญ่โตไป.

กรรมการทุกคนเว้นพระยาเทพวิทูร ฯ เห็นว่าน้อยคนก็อเพียง ๕ คนเหมาะดีแล้ว.

ผู้ทรงเป็นประธาน รับสั่งว่าตาม suggestion ของพระยาโกษาธิบดี ฯ ว่าให้สภานายกนำ agenda ขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายก่อนประชุมนั้น กรรมการจะมีความเห็นอย่างไร ? ตามร่างเดิมประชุมกันได้ก็ต่อเมื่อพระราชทานของราชการลงมา ถ้าพระราชทานลงมาแล้วมีข้อถวาย agenda ซึ่งมีข้อความที่พระราชทานลงมากลับขึ้นไปอีกฤาดูกระไรอยู่ และถ้าจะถวาย agenda ที่มีข้อความสำคัญขึ้นไป ก็ทรงคัดค้านได้เสมอ ตาม right of veto จึงไม่ทรงเห็นว่าผิดแปลกกันอย่างไร.

พระยาเทพวิทูร ฯ เห็นว่าไม่ควรถวาย agenda และเห็นชอบตาม ~~agenda~~ amendment ของพระยาทศมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

ผู้ทรงเป็นประธาน, พระยาสุรินทราชา, เจ้าพระยา

/ธรรมศักดิ์

อรรมศักดิและหมวมเจ้าคำรัศคำรงก์ เกี่ยวข้องกับกระยาเทวาวิทูร ฯ
ผู้ทรงเป็นประธาน มีรับสั่งให้เจ้ากระยาอรรมศักดิแปล
amendment ของกระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นภาษาไทย
แล้วให้กระยาจินดาภิรมย์ และกระยาโกมารกุล ฯ แก้ไขถ้อยคำ
ให้ต้องตามสำนวนกฎหมาย.

ที่ชุมนุมตกลงว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๓ เป็นข้อ
ความดังต่อไปนี้:-

มาตรา ๑๓ เมื่อได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานข้อความ
ใดลงมาให้ปรึกษาแล้ว สภากรรมการวงกมนตรีมีอำนาจและหน้า
ที่ที่จะประชุมปรึกษาหารือแสดงความเห็นโต้เถียงและทำความตก
ลงในข้อนั้นได้.

อนึ่งถ้ากรรมการวงกมนตรีมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน
ร่วมกันเข้าชื่อทำหนังสือยื่นต่อนายกแห่งสภากรรมการวงกมนตรี
ว่ามีข้อความสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิภาพแห่งบ้านเมืองและประชาชน
อันควรจะได้ประชุมปรึกษาถวายความเห็นไซร้ ให้สภานายกนำ
ความขึ้นกราบบังคมทูลถวายขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
เพื่อให้ปรึกษากันได้.

เนื่องในการประชุมนี้นั้น สภามีอำนาจติดต่อกับเจ้ากระ
ทรวงทบวงการทั้งหลาย เพื่อขอให้ชี้แจงข้อความอันจะเป็นคุณประ
โยชน์แก่การประชุมปรึกษานั้น ฤาจะเชื้อเชิญผู้หนึ่งผู้ใดให้มาชี้แจง
ฤาแสดงความเห็นต่อที่ประชุมเพื่อประกอบข้อปรึกษาหารือนั้นก็ได้.

เลิกประชุมเวลา ๔.๓๐ น.

เลขาธิการวงกมนตรี

พระราชบัญญัติองคมนตรี
พุทธศักราช ๒๔๗๐

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราช-โองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

โดยที่มีพระราชหฤทัยจำนงหมายอยู่เนืองนิตย์ ในอันจะทรงจรรโลงสยามรัฐให้พลันบรรลุถึงซึ่งความเจริญยิ่งๆ ขึ้นสืบไป ให้ทวยอาณาประชาราษฎร์ข้าขอบขัณฑสีมาได้บันเทิงในความเที่ยงธรรมร่มเย็นเป็นสันติสุข โภคสมบูรณ์ตามควรแก่ภาวะฐานานุรูปเป็นนิรันดร์

โดยที่ทรงมั่นพระราชหฤทัยว่า ในการปกครองย่อมมีปัญหาข้อราชการบางประเภทซึ่งหากได้ปรึกษาฟังความเห็นของบุคคลผู้มีสติปัญญา มีความหยั่งรู้ถึงสุขทุกข์ของประชาชนเป็นจำนวนมากคนด้วยกัน ก็ย่อมจะเป็นการดีมีคุณประโยชน์

โดยที่ทรงพระอนุสรคำนึงถึงระเบียบการองคมนตรี อันสมเด็จพระบรมนกนาถพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตั้งขึ้นไว้แล้วแต่หลังด้วยอำนาจพระปรีชา-ญาณอันสุขุมนั้น หากจัดดำเนินการให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป อาจสำเร็จเป็นประโยชน์เช่นกล่าวนั้นได้ และ

โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยองคมนตรีจุลศักราช ๑๒๓๖ ซึ่งเรียกว่าพระราชบัญญัติปรีวีเคาน์ซิล คือ ที่ปรึกษาในพระองค์นั้น เป็นบทบัญญัติและระเบียบการอังล่วงสมัย ไม่เหมาะที่จะใช้ต่อไปโดยพฤติการณ์ปัจจุบัน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยองคมนตรีขึ้นใหม่ โดยบทดั่งจะกล่าวต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติองคมนตรี พ.ศ. ๒๔๗๐

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๔๗๐ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติปรีวีเคาน์ซิล คือที่ปรึกษาในพระองค์ ซึ่งได้ตราขึ้นไว้เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๓๖ และใช้ความในพระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินจะทรงเลือกสรรบุคคลใดๆ ซึ่งมีสัญชาติเป็นไทย และซึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสามารถ และทรงคุณธรรมสมควรเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยตั้งขึ้นไว้เป็นองคมนตรี

ส่วนองคมนตรีซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นไว้ก่อนแล้วนั้น ก็ให้คงเป็นองคมนตรีต่อไปตามความในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินจะโปรดตั้งให้ผู้ใดเป็นองคมนตรีจะพระราชทานสัญญาบัตร และผู้ที่ได้รับตำแหน่งเป็นองคมนตรีนั้น ต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาสาบานถวายตามแบบสำหรับองคมนตรีก่อน จึงจะนับว่าการทรงตั้งนั้นสมบูรณ์

มาตรา ๖ องคมนตรีคนใดมีคามรู้ความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งสมควรจะนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กราบบังคมทูลพระกรุณาได้โดยตรง

มาตรา ๗ ผู้ที่ได้รับราชการมาในตำแหน่งองคมนตรีตลอดเวลาสิบปี ได้เงินเดือน เบี้ยหวัด เบี้ยบำนาญในราชการไม่ถึงปีละพันหกร้อยบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินจะโปรดให้ได้รับพระราชทานเงินเดือนเลียงชีพตลอดเวลาที่เป็นองคมนตรีในปีหนึ่ง รวมทั้งเบี้ยเลี้ยงชีพและเงินเดือนอื่นๆ ไม่ให้ต่ำกว่าพันหกร้อยบาท แต่ถ้าเคยเป็นกรรมการองคมนตรีตามความในมาตรา ๑๒ ด้วยแล้ว ให้เพิ่มอัตราขึ้นเป็นจำนวนสองพันสี่ร้อยบาท

มาตรา ๘ ผู้ใดได้เป็นองคมนตรีแล้ว ให้อยู่ในตำแหน่งนั้นไปจนสิ้นรัชกาล และมีกำหนดอยู่ได้อีกหกเดือนจึงจะขาดจากตำแหน่ง ถ้าพระเจ้าแผ่นดินที่ได้สืบราชสัมบัติพระองค์ใหม่จะโปรดให้เป็นองคมนตรีต่อไป ก็ต้องทรงตั้งใหม่

มาตรา ๙ องคมนตรีคนใดผิดคำสาบานก็ดี ทำผิดหรือประพฤติตนให้เป็นที่เสื่อมเกียรติศักดิ์ ไม่สมควรจะอยู่ในตำแหน่งก็ดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินจะทรงถอดผู้นั้นออกเสียจากตำแหน่งก็ได้

มาตรา ๑๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน จะได้ทรงตั้งข้าราชการในกรมราช-เลขาธิการคนหนึ่งขึ้นไว้ในตำแหน่งเลขาธิการองคมนตรี เป็นเจ้าพนักงานประจำมีหน้าที่เป็นผู้รักษาทะเบียนองคมนตรี และเป็นเลขาธิการของที่ประชุมสภากรรมการองคมนตรี

มาตรา ๑๑ ให้มีสภากรรมการองคมนตรี เพื่อประชุมปรึกษาหารือข้อราชการตามแต่จะโปรดเกล้าฯ พระราชทานลงมาให้ปรึกษา

มาตรา ๑๒ ในสภากรรมการองคมนตรีนั้น ให้มีกรรมการสี่สิบคนซึ่งจะได้ทรงตั้งจากจำนวนองคมนตรี

ให้กรรมการองคมนตรีเลือกกันเองตั้งขึ้นเป็นสภานายก ๑ อุปนายก ๑ เมื่อได้เลือกกัน

แล้วต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุมัติก่อน ผู้รับเลือกจึงจะเข้ารับตำแหน่งได้

มาตรา ๑๓ เมื่อได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานข้อความใดลงมาให้ปรึกษาแล้ว สภากรรมการองคมนตรีมีอำนาจและหน้าที่ที่จะประชุมปรึกษาหารือ แถลงความเห็นโต้เถียงและทำความตกลงในข้อนั้นได้

อนึ่ง ถ้ากรรมการองคมนตรีมีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน พร้อมกันเข้าชื่อทำหนังสือยื่นต่อนายกแห่งสภากรรมการองคมนตรีว่า มีข้อความสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิภาพแห่งบ้านเมืองและประชาชน อันควรจะได้ประชุมปรึกษาถวายความเห็นไซร้ ให้สภานายกนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เพื่อให้ปรึกษากันได้

สภากรรมการองคมนตรี มีอำนาจเชิญเจ้ากระทรวงทบวงการทั้งหลายให้ชี้แจงข้อความอันจะเป็นคุณประโยชน์แก่การประชุมปรึกษานั้น หรือจะเชิญผู้หนึ่งผู้ใดให้มาชี้แจงหรือแสดงความเห็นต่อที่ประชุม เพื่อประกอบข้อปรึกษาหารือนั้นก็ได้

มาตรา ๑๔ กรรมการองคมนตรีไม่ต้องรับผิดในถ้อยคำใดๆ ที่ได้กล่าว หรือแสดงเป็นความเห็น หรือในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาองคมนตรี ผู้ใดผู้หนึ่งจะว่ากล่าวฟ้องร้องกรรมการองคมนตรีเพราะเหตุนั้นหาได้ไม่

อนึ่ง บุคคลที่สภาได้เชิญให้มาชี้แจงหรือออกความเห็นนั้น ก็ให้ได้รับความยกเว้นดุจกัน

มาตรา ๑๕ กรรมการองคมนตรีจักอยู่ในตำแหน่งกรรมการได้เพียงคราวละสามปี เป็นกำหนด แต่เมื่อถึงเวรออกแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินจะทรงตั้งซ้ำอีกก็ได้

มาตรา ๑๖ กรรมการองคมนตรีคนใดต้องออกจากตำแหน่งกรรมการ โดยเหตุอื่นนอกจากถึงเวรออกตามคราว พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินจะทรงตั้งองคมนตรีอื่นเข้าแทนที่เพื่อให้ครบจำนวน แต่ผู้แทนเช่นนี้จะอยู่ในตำแหน่งกรรมการเพียงเท่าเวลาที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ออกไป

มาตรา ๑๗ กรรมการองคมนตรีคนใดจะกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งกรรมการก็ให้ลาออกได้ เมื่อออกจากตำแหน่งนั้นแล้วก็ยังคงเป็นองคมนตรีต่อไป

มาตรา ๑๘ กรรมการองคมนตรีคนใดประพฤติไม่สมควรจะอยู่ในตำแหน่งกรรมการ สภากรรมการจะประชุมกันทำคำปรึกษาขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาเพื่อให้ออกเสียจากตำแหน่งกรรมการนั้นก็ได้ แต่ต้องให้โอกาสแก่กรรมการผู้นั้นชี้แจงแก้ตัวก่อนทำคำปรึกษาขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

มาตรา ๑๙ สภานายกคือผู้เป็นประธาน และอุปนายกผู้เป็นที่สองรองประธาน มีหน้าที่ดำเนินการของสภา

มาตรา ๒๐ สภานายก หรือเมื่อสภานายกไม่อยู่ หรือไม่สามารถจะมาได้ ก็ให้อุปนายกแทนสภานายก เป็นผู้บังคับบัญชาการงานบำรุงรักษาความเรียบร้อยในสภา และจัดการให้ได้ปรึกษาหารือกันตามธรรมเนียม

มาตรา ๒๑ ถ้าสภานายกและอุปนายกไม่อยู่ในที่ประชุมทั้งสองคน ก็ให้กรรมการองคมนตรีผู้ที่มาประชุมเลือกกันเองตั้งขึ้นเป็นประธานคนหนึ่งชั่วคราวประชุมนั้น

มาตรา ๒๒ การประชุมกรรมการองคมนตรีนั้น สภานายกเป็นผู้สั่งนัดให้กรรมการองคมนตรีมาประชุมตามกำหนดนัด และให้ประชุมกัน ณ สถานที่สำหรับประชุม

มาตรา ๒๓ เลขาธิการเมื่อได้รับคำสั่งของสภานายกแล้ว จะต้องออกหมายนัดเวลาประชุมกันทุกคราว ระเบียบวาระที่จะปรึกษาเรื่องใดเป็นลำดับในวันนั้น ต้องให้บอกไปในหนังสือนัดนั้นด้วย

มาตรา ๒๔ ในการประชุมกันทุกคราว ต้องให้ปรึกษากันตามระเบียบวาระเรื่องที่กำหนดไว้แล้ว เว้นไว้แต่ที่ประชุมจะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๕ การประชุมกรรมการองคมนตรีทุกคราว ต้องมีกรรมการองคมนตรีมาประชุมไม่น้อยกว่าสิบห้าคนจึ่งจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาการได้

มาตรา ๒๖ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษานั้น ท่านให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ กรรมการองคมนตรีองค์หนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้สภานายกหรือผู้เป็นประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๗ ในการประชุมทุกคราว เลขาธิการต้องจดรายงานรักษาไว้ และเสนอเพื่อให้กรรมการองคมนตรีได้ตรวจแก้ไขรับรองในคราวประชุมหน้า ก่อนเริ่มประชุมกิจการอื่นตามระเบียบวาระ

มาตรา ๒๘ เมื่อได้ปรึกษาตกลงกันแล้ว ให้สภานายกนำคำปรึกษาซึ่งได้วินิจฉัยตกลงนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย สุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

มาตรา ๒๙ สภากรรมการองคมนตรีมีอำนาจตั้งอนุกรรมการ เพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้สอบสวนพิจารณาทำความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือตกลงอีกชั้นหนึ่งก็ได้ ประธานอนุกรรมการนั้นเมื่อสภาไม่ได้ตั้ง ก็ให้

อนุกรรมการเลือกกันเองตั้งขึ้นเป็นประธานได้

อนุกรรมการมีอำนาจเชิญเจ้ากระทรวงทบวงการและคนภายนอกได้ ดังที่บัญญัติไว้สำหรับสภากรรมการในมาตรา ๑๓ อนุกรรมการและผู้ที่อนุกรรมการเชิญมาชี้แจงแสดงความเป็นนั้นให้รับประโยชน์ตามมาตรา ๑๔ ด้วย

มาตรา ๓๐ ในการประชุมอนุกรรมการนั้น ต้องมีอนุกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า ๓ คน จึงจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาการได้ เว้นแต่อนุกรรมการนั้นจะมีจำนวนตั้งขึ้นเพียง ๓ คน เมื่อมาประชุมแต่ ๒ คน ก็ให้นับว่าเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๓๑ ให้สภากรรมการองคมนตรีมีอำนาจตั้งข้อบังคับ สำหรับที่จะใช้ในการประชุมปรึกษาหารือ และวางระเบียบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัตินี้

ประกาศมา ณ วันที่ ๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระราชดำรัสเปิดที่ประชุมสภากรรมการองคมนตรี [๑๔]

ท่านกรรมการองคมนตรี

ท่านย่อมทราบแล้วว่า ตามตำนานของกรุงสยามตั้งแต่โบราณกาลมา การปกครองประเทศย่อมอยู่ในพระราชอำนาจอันสิทธิ์ขาดของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินพระองค์เดียว แต่เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น มีราชการมากขึ้น สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินก็ได้ทรงตั้งแต่งผู้ที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยเป็นเสนาบดี ให้บังคับบัญชากระทรวงทบวงการต่างๆ เพื่อปลดเปลื้องพระราชภาระ เช่น เสนาบดีสภาประชุมปรึกษาข้อราชการกันอย่างทุกวันนี้นั้น ได้มีขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ ๕ ถึงเช่นนั้นก็ดี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังได้ทรงสถาปนารัฐมนตรีและองคมนตรีขึ้นอีกในรัชกาลของพระองค์ เพราะทรงเห็นตระหนักแล้วว่าการฟังความคิดเห็นฝ่ายมากนั้นย่อมมีประโยชน์ ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการประชุมรัฐมนตรีและองคมนตรีกันบ้างตลอดมาจนรัชกาลที่ ๖ ต่อมาที่ประชุมองคมนตรีนั้นมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ผู้มาประชุมไม่สันทัดในเชิงการชุมนุมใหญ่นัก การประชุมจึงมีผลน้อยและห่างเวลาไป

ตั้งแต่เราได้ครองราชสมบัติสืบต่อสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ก็ได้เห็นว่าสภาเสนาบดีและตัวเราจะปกครองบ้านเมืองซึ่งเป็นความรับผิดชอบอันใหญ่ยิ่งนั้น ย่อมต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ ความสามารถของผู้อื่นด้วยจึ่งจะได้ผลดียิ่งขึ้น เราจึงได้สถาปนาอภิรัฐมนตรีขึ้นเป็นที่ปรึกษาอีกคณะหนึ่ง และโดยเหตุที่ในเวลานี้ผู้ที่ได้รับการศึกษาทั้งในกรุงและในประเทศที่รุ่งเรืองก็มีเป็นจำนวนมากกว่าเดิม และยิ่งจะมีคนที่มีความรู้มากขึ้น เราจึ่งเห็นว่าถ้าจะดัดแปลงสภาองคมนตรีให้ดีขึ้น และให้ประชุมปรึกษาข้อราชการถวายความเห็นด้วยอีกคณะหนึ่ง ก็ย่อมจะยังประโยชน์เพื่อความเจริญและสันติสุขของประชาชนให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น แต่ถ้าจะให้องคมนตรีทั้งหมดประชุมกันเห็นว่าจะมากมายเกินไปนัก จึ่งได้กำหนดจำนวนเพียง ๔๐ คน ซึ่งคิดว่าเป็นจำนวนพอดี ตั้งเป็นกรรมการองคมนตรีคณะหนึ่ง

เราขอให้ท่านเข้าใจว่า สภากรรมการองคมนตรีที่เราได้ตั้งขึ้นตามความในพระราชบัญญัติองคมนตรีลงวันที่ ๒ กันยายน นั้น จะเหมือนปรีวีเคาน์ซิลของประเทศอังกฤษก็แต่ใน

---

[๑๔] ราชกิจจานุเบกษา, วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๗๐ เล่ม ๔๔ หน้า ๒๗๗๘-๒๗๘๑

นามเท่านั้น ลักษณะการหาคล้ายกันไม่ ต้องเป็นไปตามสภาพที่เหมาะแก่ประเทศของเรา กล่าวคือเรามีความประสงค์ที่จะทดลองและปลูกฝังการศึกษาในวิธีการปรึกษาโต้เถียงให้สำเร็จเป็นมติตามแบบอย่างที่ประชุมใหญ่ เพราะฉนั้น จึ่งได้ดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ใช้การได้เหมาะตามสภาพของบ้านเมืองที่มีอยู่ในเวลานี้ ถ้าหากถึงเวลาอันควรที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีปกครองประเทศต่อไปก็จะได้ทำได้โดยสะดวก ส่วนการเลือกกรรมการนั้นก็ได้เพ่งเล็งถึงคุณวุฒิความสามารถเป็นใหญ่ ผู้ใดมีความสามารถปรากฏแล้ว เรายินดีที่จะตั้งเป็นองคมนตรีและเลือกเป็นกรรมการหมุนเวียนกันไป ดั่งแจ้งในคำปรารภและในมาตราอื่นๆ แห่งพระราชบัญญัตินั้นแล้ว การที่เราได้เลือกท่านเป็นกรรมการองคมนตรีนั้น ควรเห็นว่าเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่ง และท่านทั้งหลายพึงเข้าใจว่าเรามิได้เลือกท่านมาเป็นผู้แทนชนคณะใดหรือเหล่าใดโดยเฉพาะ ท่านทั้งหลายจงออกความเห็นโดยระลึกถึงประโยชน์ส่วนรวมส่วนใหญ่ของแผ่นดิน และประชาชนชาวสยามโดยทั่วไปเป็นสำคัญ เราเชื่อว่าท่านคงจะดำเนินการประชุมให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง แม้มีสิ่งไรที่ท่านเห็นว่าจะยังความผาสุกให้บังเกิดขึ้นแก่ประชาชน ก็ให้ท่านถวายความเห็นได้ทุกเมื่อ เรายินดีที่จะฟังเสมอ

เราได้แต่งตั้งให้ราชเลขาธิการ * มาเปิดประชุมนี้เป็นปฐมฤกษ์แทนตัวเรา และให้เป็นประธานชั่วคราว จนกว่าท่านจะเลือกกันเองขึ้นเป็นสภานายก นาย ๑ และอุปนายกนาย ๑ ตามตามในพระราชบัญญัตินั้น ในโอกาสนี้เราขออวยพรให้ท่านทั้งหลายประชุมปรึกษา กันให้สำเร็จผล เป็นประโยชน์แก่ประเทศ สมดังความหวังของเราทุกประการ และจงประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่คนทั้งปวงเทอญ

๓๐ พฤศจิกายน ๒๔๗๐

---

* เจ้าพระยามหิธร